

**Bëgalasi
Bëhefes
Bëfilip
Bëkolos
Filemonj**

Les épîtres de Paul aux Galates, aux Ephésiens, aux Philippiens, aux Colossiens, et à Philémon

ATB
25, rue de l'Isle
26000 Valence
France

Les épîtres de Paul aux Galates, aux Ephésiens, aux Philippiens, aux Colossiens, et à Philémon

En langue oniyan

Guinée et Sénégal
Afrique de l'Ouest

Première Edition

2013

Illustration

Louise Bass ©The British and Foreign Bible Society, 1994

© Association Traduire la Bible 2013

Kayëta ir

Bëgalasi Bën

Ecëmar

1 Wëno Pol, këjun ÿëgwënélind. Faba Kaxanu sana ke me gi batula paß gë Yesu Kërisët ir xanin këjo gér bësësék : ax gena paß gë ala bëte ax gena ga sana këne bela. ² Wëno gë bëmaÿe bënd hi këmi ro bëj këjun ÿëgwënélind wën do dek bëmaÿe bënd gér bamara band Yesu band gér ebar ed Galasi bën. ³ Kaxanu Faba irebi do gë Yesu Kërisët, axwën arebi an, yëlélenun oyekax ol gë aketëxeta aŋ. ⁴ Axwën an Yesu Kërisët ūak šës ko në end bamena bandebi ebo dacëtaxën gér aniyen atëmbak and gë okey oko aŋo, ang ÿandi këjo Kaxanu Faba irebi ak, ⁵ gér mën ar hik gë enjaran din ir din an ! Amen !

Oxalay kalay or Bëgalat ol

⁶ Mbaŋ ūaran ke wëno ang ūef këno Kaxanu xarak mën sana këjun paß gë oyekax or Yesu Kërisët ol do kën sëfënd atëfëtan acëxe aÿand ako. ⁷ Enimin, atëfëtan acëxe ax gena. Barikan bela exëna bër këjun felëtënd ga ÿandi këbi eni nëngwët atëfëtan and Yesu Kërisët aŋ. ⁸ Ado ex gido ar enga endam, ba meleka ir xaniwék gér orën eŋun pelënd atëfëtan and fitarék gë and sëfëtan këmun wëno aŋ, kataleŋo !

⁹ Ang felëra bamun biyi gér ūyanar ak këmun xënënand wëno gérégako : Angëmëne ala ejun pelënd atëfëtan and fitarék gë and nangën këmun biyi aŋ, kataleŋo !

¹⁰ Do gérégako ene cëkw bela bën nde këme šaland ? ba exe cëkw Kaxanu nde ? Ba këme šaland ene ḥjan bela nde ca ? kido ene ḥjan bela bën ūyandi baxe, ame gi dona xadëp ir Yesu Kërisët.

End Pol ej

¹¹ Ga re këme bëmaŷe, Atëfëtan and nangën këmun ajo ax gena endey end bela. ¹² Yesu Kërisët mëŋ dëŋ nangën ke, ax gena ala sëfëtan ke, bëte ax gena ala sëyalí ke. ¹³ Ax gena nde awël wël kën er bame rind and bayi bame gér cale ind biyi Bëšewif aŋ ? Wëno babi rixërand wa gë oŷeŷ osëm bërëwak end Yesu Kërisët bën, bër Amara and Kaxanu bën, xali bamëni šaland mëni daŵ bën dek. ¹⁴ And bayi bame gér cale indebi aŋ, wëno némëca babi Bëšewif bënd anjex gë wëno bëŋ gér epëb ed bapela band banëbo sëyalind bëxarék bërefbi baŋ. ¹⁵ Barikan yatir fed këmi gë ar fit ke elod gér acël and nëma an, ūac ke gë oyekax orexëm ol. ¹⁶ Nangën ke Asëñiŵ arexëm an mëni tefëtanaxénënd endexëm ej bër benëng becëxe bën. Ata wëno ame yex na mo mëkara ala. ¹⁷ Bëte ame yex na gér obatula oñanar yañ gér Yerusalem. Barikan yé këme šëw gér ebar ed Arabi bakaxanëgu këme gér Damas. ¹⁸ And sëkék bëniŷ bëtas aŋ, baka këme

yanj gér Yerusalem mi nangér gë Sefas. Ata ri këmi bakey epëxw gë banjo gér ndebën.¹⁹ Bari batula gibatak ami watér bana, angëmène ax gena Šak abinëm ar Axwën Yesu.²⁰ End këmun felënd enjo, Kaxanu anang nang ko mëne dal ex, ame nëgwësënd na.

²¹ Ga xucak enjo, ye këme bëte gér owar or Siri do gë Silisi. ²² Xarak ala axe nang bana amëd ajo gér bamara band bërëwak end Yesu Kërisët gér ebar ed Yude na. ²³ Awël fo bani wëlënd endam ej mëne ar bafi rixërand an anëka nëngwëta ko ; gérégako, mëj këbi nangënënd bela bën end eno kwëta Yesu Kërisët ej xarak enjo ÿandi banjo exo daw.²⁴ Do në end ecarax end ri ko gér ola oram enjo bano sëkwaxënënd mbañ Kaxanu.

End Pol do gë obatula ocandaŵ ej

2 Ata ga sëkék bëniÿ epëxw gë bënax, baka këmi gë Barënabas yanj gér Yerusalem, wëlali këmo bëte Tit.² Er bakaxën bame gér Yerusalem in, Kaxanu wasin baxe. And ñat këmi aŋ, nacëta këmi gë bëlengw bér gér Amara bën do nangën këmëni Atëfëtan and këme femënd gér bér ax gena Bësëwif aŋ. Mondako wëlér bame këdi këme soro asoro fo gér andiyen and ri këme do bayik këme rind aŋ.³ Ado Tit dëŋ, ar ax gena Aşëwif ar wëlali bamo an ala ajo nëýali bana eno kac.⁴ Barikan bela hi bax na bér bax rënd

okërecej exëni xarak enëgwës këni rind. Er yow bani akey amat yir fo enëbo bakali gér oxadëp ga ūandi babi enëbo bël gér oyekax or šot këmi gér Yesu ga ûa këmi endexëm ej. ⁵ Bari ado gë tékér ak amëni baxëte na mënj kë bayexën Atëfëtan an nëgwëtërexë gér oŵëkw orewën.

⁶ End bër hik bëlengw bër gapak gér Amara ej cëj, er hi bani akarék in wëno axe bale na : Kaxanu mënj abi pitëndérënd na fela bën ! Bér gapak bëjo ūoƿēy ane nëýali ex na. ⁷ Barikan wat këni mëne wëno sana ke Kaxanu mëni nangënend Atëfëtan aŋ bër ax gena Bëšëwif bën ang sana këjø Piyer ebi nangënend Bëšëwif ak. ⁸ Kaxanu laŵën këjø Piyer gér Bëšëwif do wëno gér bër ax gena Bëšëwif. ⁹ Ata Šak, gë Piyer do gë Šaŋ bëlengw bër gapak bër fëb banëbi mbaŋ bën yélér këmi bataxan baŋ ex macayaxën mëne alékér lëkér këmi gér andiyen : biyi mi yend gér bër ax gena Bëšëwif do bën gér Bëšëwif. ¹⁰ Er xara banëbo fo mëni kwitand axwita bëxaÿénaxik bën do ejo gë obal osëm bame rind.

Akucara and Pol gë Piyer aŋ

¹¹ Barikan and yow ko Piyer gér Anejécōs aŋ, fabér këmi do nëp këmo gayik awen ƿen baxo. ¹² Damana eni yow Bëšëwif bër laŵënu babi Šak bën, bër bax balékénalind end oxac bën, Piyer, andamat bani yambërand gë bër ax gena Bëšëwif bën. Barikan

ga babi yëdand, and ñatu këni aŋ nacëta këbi bër ax gena Bëšëwif bën. ¹³ Ata Bëšëwif bëšëxe bër ña bax end Yesu bën sëfëteli këno bëte Piyer gér amena andexém xali lënan këno Barënabas dëŋ gér ejo. ¹⁴ And wat këme mëne ani dind na ñenene aŋ, ang kë sëyalind Atëfëtan ak, rexéra këmo poyoma Piyer mondako : “Wëj ašëwif hi këy, barikan këy wurend ang bën bër ax gena Bëšëwif ak, ay masinayad na ang ašëwif fo. Do mondake cëŋ këy xor eyëbi néýalind bër ax gena Bëšëwif bën eni wurend ang Bëšëwif ak ?”

Apexa and ñenëng dek aŋ

¹⁵ Biyi, Bëšëwif rëw kënëbo, ane gixe na bela bër ñenëng bëcëxe, ane gixe na bëwendëran. ¹⁶ Anang nang këne mëne ala ar xwëta këño Yesu Kérisét an hik ar ñenene an, bari ax gena gayik asëf sëf ko er rek acariya and Moyis in. Biyi bëte aña ña këne end Yesu Kérisét ej ene gixène bër ñenene pab gë ekwëta ed xwëta kënëjone el, ax gena gayik asëf sëf këne er rek acariya and Moyis in. Ala ax gind na ar ñenene ga xemëna ko etëf ed acariya el. ¹⁷ Angëmëne ene calande pab gë Yesu Kérisét ene giye bër ñenene, do ña këne mëne biyi bëte bëwendëran hi këne, Yesu Kérisét nde këbo lënanënd eñëjëanax ej ? Adokin ! ¹⁸ Angëmëne me bakan ecënëjëxët me dind bënd gér acariya bend seb këme ñen, wëno dëŋ kë népaýand. ¹⁹ Enimin ang

ÿandi banjo acariya ak, sës këme në and nemi ko Yesu aŋ. Gérégako anian andam aŋ ahan hän ko Kaxanu, ame bayex na ga wëña ke acariya aŋ. ²⁰ Wëno anëka fika këne gë Yesu Kërisët anian and këme wurënd aŋ, and Yesu Kërisët aŋ kë watind gér ola oram. Ga këme wurend, ga xwëta këmo Asëñiŵ ar Kaxanu an ex, mën ar hän ke do yëlaya ko në endam an. ²¹ Mëj ex, axe cenax na end oyekax or rin ke Kaxanu ej. Enimin kido ga sëf këne acariya aŋ fo hixën këne bér ñenene, awa mama fo sës ko Kërisët.

Acariya aŋ gë ekwëta el

3 Wën Bëgalasi ata and aŋjun pënind na dëj ex de ! noyo wa yifa këjun ? Awat wat kën kerët ang fika këno Yesu Kërisët ak paň gë ola oram ol. ² Emat fo ÿandi ke mun mëka ene pel : Ba ga sëf kën acariya aŋ nde ñotaxën këno Angoc Amënëk aŋ ? Ba ga baxët kën do xwëta kën end gér Atëfëtan ej nde ? ³ Mëj ex wën ata and aŋjun pënind na dëj ex. Angëmëne enimin gë panga ind Angoc Amënëk ij ÿana kën, mondake cëj nëngwët kën, kën wurend gë ojaŵ odewën ok ? ⁴ Do dek er hi kënuŋ gér anian andewën in ahi fo nde hi këjun ? Angëmëne ahi fo hi këjun ax ñape na. ⁵ Ar yël këju, Angoc Amënëk aŋ, ar kë rind becarax mérëxand irewën an, ba ga sëf kën acariya aŋ ? Ba ga xwëta kën end gér Atëfëtan ej nde ? ⁶ Ax gena nde Abéraxam axwëta xwëta banjo Kaxanu mën hixën

baxo ar ſenene gér ogés odexém ? ⁷ Mëj ex nangin

mëne bér xwéta këjo Yesu bén fo hik obaâ or

Abéraxam ol. ⁸ Oñégw Oménék ok fëna bax mëne

axwët këbi xwët bér ſenene ga xwéta xwéta këno

Yesu Kërisët. Kaxanu fel baño Abéraxam endey

enëngax ejo : "Benëng bej dek kë beta në endey."

⁹ Mondako këni ſot oyekax ol dek bér xwéta këjo

Kaxanu ang Abéraxam ak bén. ¹⁰ Do dek bér kë yéland

ſenene hi këni gér ogés od Kaxanu bén në end ga këni

rind er rek acariya and Moyis in, anëka xata këbi ga

këbi nëp Kaxanu. Enimin aÿégw ÿegw këni :

« Katalejo ar ax tëf na dek er rek acariya and Moyis

in. » ¹¹ Ala ax gind na ſenene gér ogés od Kaxanu

gayik acariya sëf ko do ejo dal ex. Ga yégw këni :

« Ar ſenene an awure ko wurend gayik axwëta xwéta

këjo Kaxanu. » ¹² Xarak, etëf ed acariya el bañ fitarék

gë ekwëta ed Kaxanu el. Gér Oñégw Oménék ok ga

rek : Ar kë ña exo dind dek er rek acariya in kë wure

gë bejo. ¹³ Kërisët nëmbak gayik abane xore na ene

tëfe er rek acariya anj. Enimin ga ÿegw këni gér

Oñégw Oménék : « Ala ar xapeli këno yo në osëx ar

xata këjo ex. » ¹⁴ Ga ſës ko Kërisët mondako këni

ſotaxën bér ax gena Bëshëwif bén oyekax or beya baño

Kaxanu Abéraxam ol. Biyi dek mondako kënëjo

ſotaxëne Angoc Aménék and beya këbo Kaxanu anj

gayik axwëta xwéta kënëjone Yesu Kërisët.

Acariya aŋ gë eþeya el

¹⁵ Bëmaŷe baxëtin amatinal aŋo : Agëmëne ala exo deya ang këni bëtelid acota andexëm aŋ do exo ñëgw. Ax gena nde ala ax nëngwëtënd na bëte ala ax bašënd na er ſëgwa ko in. ¹⁶ Do mondako beya baŋo Kaxanu Abéraxam. Bend beya baŋo bëjo, xwën bani Abéraxam do gë ar andëwëra andexëm ex. Oñëgw Omënëk ok ax dex na gë bër andëwëra andexëm bën këdi këni yëla bela bën end bëranjëm ko yeyanënd. Barikan end ala abat fo kë rend Oñëgw Omënëk ok mën exo Yesu Kërisët. ¹⁷ Mëj këme rexënënd mëne : er beya baŋo Kaxanu Abéraxam in, acariya and hñatuk bëniy okeme onax gë ofëxw osas aŋ ax kor na ex yepën. Kido ako bax, end beya baŋo Kaxanu ej ax gi dona. ¹⁸ Angëmëne er xëñëna baxo Kaxanu ebo yël in gë acariya aŋ këne šotënde, abo yël dona në end ga beya ko. Xarak Kaxanu ga beya baŋo Abéraxam yëlxen baŋo oyekax orexëm ol.

¹⁹ Do ine wa hixënëk acariya aŋ ? Në end bëmena bënd bela fedalixënu baxo Kaxanu acariya aŋ, xali exo ɿataxënëgu ar andëwëra ar Abéraxam ar beya baŋo an. Acariya aŋo omeleka laŵëneliw babi Kaxanu gër Moyis do mën ſëna ko nangën këbi fulunda ir Isërayel in. ²⁰ Barikan and beya baŋo Kaxanu Abéraxam gë ar andëwëra andexëm aŋ, ahatelindër ax gi bana, enimin Kaxanu gabat ebaxo.

Ofëcak or acariya ol

²¹ Acariya aŋ wa do, ayepen nde kë yepenend bënd beya këbo Kaxanu beŋ ? Adokiŋ ! Angëmëne acariya and kë yelend aniyen hi bax na, or ſenene ol gér acariya dox xaniwënd. ²² Bari ax gena mondako. Gér Oñegw Omënék kénéne watënde mène eñejénax ej wënak gwën ij dek eni cotaxën bela bën er beya ko Kaxanu ayél këbi yél in and keni ūa end Yesu Kërisët aŋ fo. ²³ Namana exo ŋataxënu Kërisët Mëj ar kënëjo xwëtaye an, acariya aŋ babo xadacënd gand ndexëm. ²⁴ Acariya aŋ hi bax ang axadac arebi fo xali ebo īhateli gér Kërisët ene gixëne bér ſenene ga xwëta kënëjone. ²⁵ Do ga īhatu ko ako ar xwëta kënëjone an, ane bayix na gér otaxan od acariya.

²⁶ Gérégako wën dek hik obaâ or Kaxanu ga xwëta këno ako Yesu Kërisët. ²⁷ Wën dek ga buyi kënun ako anëka bar kën gë Kërisët. Gér ogës od Kaxanu anëka hi kën ang mën ak. ²⁸ Mëj ex gérégako wën dek ar abat hi kën ga bar kën ako gë Yesu Kërisët : Ašëwif ax gena, ar ax gena ašëwif ax gena, xadëp ax gena, asošan ax gena, asoxari ax gena. ²⁹ Do ga bar kën ako gë Yesu Kërisët, bér andëwëra and Abéraxam hi kën, wën ex bér kë bëteli er beya baŋo Kaxanu ayél këño yél in.

4 Enjo këme rend : ang kë nëka yo ga bayi ko itox ar kë bëteli napul ir sëm an ani pitarënd na gë

xanjëp in. Xarak oxwën or napul ol dek orexëm ex. ² Bela këjo nëkonand gë napul irexëm ak dek, xali ex ɻat nand fënëta ko sëm exo bëteli na. ³ Ata bïyi bëte ako fo ex endefbi ej : and bayi bane ang obaâs fo aŋ gér mbëña ind bacariya band ex yo. ⁴ Barikan and ñatan këjo Kaxanu aŋ, laŵeneliw këjo Asëñiŵ rëŵ këjo asoxari do sëf ko acariya and Moyis aŋ, ⁵ ebi dacëtaxën bér wëña këbi acariya bën, ene gixëne obaâs or Kaxanu. ⁶ Do ga hi kën ako obaâs orexëm, laŵenelixënu këbo gér oŵékw orebi Angoc and Aëñiŵ aŋ. Në end Angoc aŋo këjo ũwacaxënde Kaxanu : "Faba !" ⁷ Mondako hixën kën obaâs or Kaxanu, an bayex na okadëp. Do angëmëne obaâs or Kaxanu hi kën ayël këjun yël oyekax or fenan këbi obaâs orexëm ol. End obal od Pol ej

⁸ Akarék aŋ, wën ano nang bana Kaxanu do mëj banëbi šalend batox bapësëfës, mëj ban xëland olaâs or bani yëland Kaxanu ex on xarak enimin anjëlan ajo ax gena dal. ⁹ Barikan gérégako ga nang këno ako Kaxanu, me dedo mëj ga nang këjun ako, mondake cëj kën bakand gér mbëña ind bacariya band ofëcak aŋun mëlanund na baŋo. ¹⁰ Ax gena nde wën kë yëland mëne : bækay exëna, opacaw exëna, bapëxëd exëna, bëniy exëna bënd xwucak ex këbën ? ¹¹ Ata wëno mbaŋ këme yëdand de endewën ej, bamat ba asorora fo bame sororand në endewën na.

¹² Bëmaÿe, axara këmun xarand nëngwëtayin ang

wëno ak : wëno ame þayex na gér mbëña ind acariya.

¹³ Aye nang kén mëne ame bëngw bana and bame femëränd añanar Atëfëtan and Kaxanu aŋ gér ndewën na do gematak dëj ane menane na. ¹⁴ Ang šëxwëra bame ak ane cus bana bëte ane kwëyëta bana. Wëlaya këne ang meleka ir Kaxanu fo, ang Yesu Kërisët mën dëj ak. ¹⁵ Do gérégako feye yek onënga orewën ol ? Amëd aŋo dek hi ban onënga ol. Wëno dëj aye nang këme mëne axor xor don en dëxët þangës þandewën þaj do ene yël. ¹⁶ Do gérégako ar angoŷéra andewën nde hi këme ga këmun felënd ako dal in ?

¹⁷ Bër kë ðasinënd obal paſ gë wën bëjo anun ñane na. Er ūandi këbi enëbo capëreli wëno gë wën do eñun þalënd endebën fo. ¹⁸ Ebalékënali ed bëy el er ñenene ex nand ex yo barikan gilex bëbëyekax. Do ang banjun þalënd endam ak þayiyin ga këjun þalënd mondako fo. ¹⁹ Wën oþaâ oram angëmëne me kwitand ang soro këme në endewën na, gaþëxe ke yambënënd ang asoxari ar kér ex dëw fo. Do gë ayambën ijo këme þayi xali nand kén wender dek ge Yesu Kërisët na gér ola orewën. ²⁰ Enimin oñandi odam ok ex me gido gérégako mëréxand irewën, mën nangaxën dome ba mondake feléraxën domun. Ata dek wëlandëra ke de endewën eŋ.

End Sara do gë Agar eŋ

²¹ Wën bër ūandi këjun en tëf acariya and Moyis

bën, peline ba afëni dëj nde fëni këjun er ÿégw ko Moyis in ? ²² Ga ÿégw ko wa mëne Abéraxam bëtox bëki šot babi, iñanar ij gë asoxari ar hi bax xadëp an, ikinëm ij gë asoxari ar ax gi bana xadëp an. ²³ Itox ind xadëp ij rëw bano ang këno šaland bela bën itox ak. Barikan ind asoxari ar ax gi bana xadëp ij šot bano ga beya babi Kaxanu ayël këbi yël. ²⁴ Ejo apénétal ex : « Bësoxari bëxi bëjo ex amatinal and oser oxi aŋ. Asoxari ar ebax xadëp an hik eter ed ri baxo Kaxanu gér etënd ed këni ūacënd Sinayi el. Asoxari ajo Agar këno ūacënd, obaš orexëm ol okadëp exëni. » ²⁵ Ata Agar ex etënd ed Sinayi el gér ebar ed Arabi. Kaxanu fën yëlu këño Moyis acariya aŋ ; mën ex angol and Yerusalem and gérégako aŋ, mën gë obaš orexëm ol okadëp exëni. ²⁶ Barikan Yerusalem ir yan gér orën in ex asoxari ar ax gena xadëp an. Mën ex néma irebi. ²⁷ Mën ÿégwaxën këni :

« Nëngandëralexi wëj asoxari aboroxok an,
nëngandëralexi wëj ar ax dëwënd na an
Depërayind, ñerërayind onënga ol wëj ar elod
    ax têyex na ayambën an. Gayik wëj ar fela
    këni gér eñer an, obaš orey ol aÿëmb këni
    ÿëmb némëc
Gë or asoxari ar gë bayik gér icën an. »

²⁸ Bëmaŷe ga hi kën obaâ or Kaxanu mën dëj beya këjun ang beya baxo end Isak ak. ²⁹ Do ang hi bax akarék aŋ, ar rëw këno ang këno šaland bela itox ak baño rixérand ind rew këno gë angoc amënëk iŋ, mondako fo hik bëte gérégako. ³⁰ Xarak er yëgw këni : « Ijwaŷélëbi asoxari ar ex ekadëp an do gë Asëñiŵ, gayik itox indexëm iŋ din ani dëngina andamat gë itox ind asoxari ar ax gena xadëp an. » ³¹ Mëj ex bëmaŷe, pénilejun aye ejo : « Obaâ or asoxari ar ax gena xadëp hi këne, ane gexe na obaâ or asoxari ar ex xadëp an. »

Oyekax or oxërecej ol

5 Ene canaxëne gér oxadëp or acariya, racëtaxën këbo Yesu Kërisët. Awa dëkayayin šenene ejo do këren faka na gašëxe gér oxadëp.

² Wëno Pol ga re këme angëmëne ako kën yëland bër šenene hi kën gayik axac xac kënun, er ri ko Yesu Kërisët in ſeweý aŋun yël na. ³ Ga re këme bëte : ar rek axac këno xac yo, tefindëlexo de dëk er kë rend acariya in, gematak kërexo difënd na. ⁴ Anëka šapër kën gë Yesu Kërisët wën bër ſandi këjun en gi šenene gér ogës od Kaxanu gayik asëf sëf kën acariya aŋ, nangin mëne anëka, an gena sëf gér bër yël këbi Kaxanu oyekax orexëm bën. ⁵ Biyi cëŋ ga xwëta këmo Yesu Kërisët nangaxën këmi mëne bër šenene hi këmi. Në ejo këmi xemënaxënënd gë panga ind Angoc

Amënëk ij.⁶ Gér bér barék gér Yesu Kërisët er xébënëk in ex ekwëta ed kë ūwasinaŷand gë ebalér el, ax gena oxac ol, ax gena bête oxacérëx ol.

⁷ Ŝenene ga ūana ban oxërecej orewën ol, noŷo cëj yifa këjun xali seb kën dal in ? ⁸ Endey end yifaxën kënun ej ax kaniwe na de gér Kaxanu, mëj ar sana këjun an. ⁹ Ax gena nde lewir ir tékér fo kë fufënënd dek pix ind negali këni ij ? ¹⁰ Wëno axwëta xwëta këmun mëne ang këme yéland ak ata mondako dëj kën yéland wën bête ga bar këne gë Axwën an. Ar këjun yëbun an, hi ko yo ar hi ko an, Kaxanu anëp këjo nëp.

¹¹ Bëmaŷe angëmëne ang këme femënd ak afel këmëni felënd bela bën enëbi kac eni gixëne bér Ŝenene, arixéra nde done rixérand ali ? Ga këme femënd mëne Kërisët ūsék gér kérëwa këne xoŷenaxënënd bela bën. ¹² Bér këjun yëbunënd gë endey bëjo kemënal exëni eni kacérënd oyëxwëyët.

Okaxér ond eman gë Angoc Amënëk el

¹³ Bëmaŷe wën cëj Kaxanu racët këjun gér oxadëp do an bayex na oxadëp. Obetak or ūot kën olo, balérindérëlenjün do décarindën andewën rewën. Kërex gi na akay and en dind er ex oñandi od eman ok fo. ¹⁴ Dek acariya and Moyis aŋ në apela amat barék, and kë rend : « Balindëlexi end așadax ej, ang ki balënd end gaf ireyak ak. » ¹⁵ Barikan angëmëne

wën en ɣatérënd do en yambarënd andewën rewën,
titinayin de këdi kën lawër.

¹⁶ Awa ga re këme : wureyindën ang këjö ſyandind Angoc Aménék ak ata kën seb etëf ed oñandi od eman ok. ¹⁷ Gayik wa oñandi od eman ok alandar landarék gë od Angoc Aménék ok. Oñandi od Angoc Aménék ok alandar landarék gë od eman ok ado mokucar xucarék xali wën an korënd na en di er këjun ſyandi in. ¹⁸ Barikan angëmëne Angoc Aménék aŋ këjun xadacënd an bayi na gër okadëp or acariya. ¹⁹ Xarak anang nang këne mëne oñandi od eman ok kë lënanënd : gër orekar, gër oşëxwëpëtaxik, gër eñac, ²⁰ gër olaş, gër oşaki, gër ecusér, gër ekeýer ed gë bela, gër oyakéraxi, gër oxeý, gër ebañëreli ed bela, gër ecapëreli ed bela, gër osëmbak, ²¹ gër aňat, gër oşeb, gër ekureli ed eyambëran, do gër bënd mondako rako. Enimin, në ekwitan emun ang fel këmun ak : bër kë wurend mondako bëen ani dil na gër owun or Kaxanu.

²² Barikan bër këbi xadacënd Angoc Aménék bëen kë wurend aniyen and : gë anjana, gë onënga, gë obetak, gë ebuñjan, gë edëcar, gë ekwëta, ²³ gë obëngw or onden, gë anjus do acarayı ax cëbane na bëndako bëj. ²⁴ Barikan bër bar këni gë Yesu Kërisët bëen, anëka fikali këni gë mëj gër kérëwa, eman eŋ do gë oñandi oñenjënax odebëen ak. ²⁵ Angëmëne gë Angoc Aménék

anj þar këne, wurende ang këþo xadacënd ak.²⁶ Kërene dafénarande na, ax gena mondi er ko xoý aþandax in, oðateýi kërex gina.

6 Bëmaýe, angëmëne eno pënga ala ga ko wendérand, wën þer këjun xadacënd Angoc Amënëk þen wérësétino endëmane fo. Wën bëte titinayin këdi këjun nañëta do en mendëra ang mëj ak.² Dëcarindën gér océmuk andewën rewën, gayik mondako, kën ÿana en tefénd dek er rek acariya and Kërisët in.³ Angëmëne ala exo yëland mëne mëj ala asëm hi ko xarak ÿoweý axo gena gaf irexëm fo ko yifand.⁴ Ala kala dafénayindëlexo gabat në end er ko xorënd exo di in, xarak ax gena exo matinali gë er aþëxen in.⁵ Gayik wa ala kala gë er ko rind ko yaka gér Kaxanu.

⁶ Ar këno sëyalind eyeyan ed Kaxanu an, cetindëlejo dek napul irexëm in asëyali arexëm an.⁷ Këren yifaya na : Kaxanu ala ajo mëkëñaxënd na. Er ko nedënd ala in, ejo fo ko xanand bëte.⁸ Ar kë wurend ang këño ÿandind eman an er kë rëwënd oñandi od eman in ko xana, mëne ngëj ecës el. Barikan ar kë wurend ang këño xadacënd Angoc Amënëk ak, er kë rëwënd aniyand and Angoc Amënëk in ko xanad, mëne ngëj, aniyand din ir din anj.⁹ Kërebo þarëbarand na edi ed benjekax el, gayik axana këne xanaye oyekax or këne rinde ol and kë ðat amëd anj angëmëne

aþo cenax na.¹⁰ Awa ga nang këne ako þeþo, dindëne þenjekax eþi yeraxën dek adofa okërecëj ocandaþ ok.

¹¹ Watin oñëgw oko ro ang rafék ak ata kën nang mëne wëno dëj ÿégwëlik.¹² Dek bër këbi ÿandind enëbi cëkwënd në end er ex gér eman bën këjun nëýalind enun kac këdi kënun ÿana enun dixërand në end ga femërand end ecës ed Kërisët gér kérëwa ej.¹³ Gayik wa bën þer këneþi xacend þen dëj ani tefend er rek acariya in. Barikan emat fo ÿandi këbi : wën enun kac eni dafénaxënënd mëne në end endebën xacaxën kënun.¹⁴ Wëno emat fo ex end këme rafëna ej : end kérëwa ir Yesu Kërisët Axwën areþi ej. Gér kérëwa ijo ñës këme do ecës elo ñapérëreli këbo wëno gë bënd gér ngwën ro þeþ. Mëj ex wëno ame box na ga këme sëfënd bënd gér ngwën ro þeþ.¹⁵ Gayik wa gér Kaxanu xac këni nde, ani kace na nde, mëj ax gena enjo këþo þalënd. Er ko þalënd in ex ola oxaþax or ñot këy ol.¹⁶ Dek bër kë sëfënd osëyalí or apela aþo ro bën, Kaxanu ayël këbi yël obetak ol do gë axaÿënan in ang bafi yëlënd bulunda ir Isërayel ak.

¹⁷ Gérëgako ala kërexë þaþën na toro inj gayik gér eman endam ro ex þambënut þand ñot këme në end Yesu þaþ. ¹⁸ Bëmaÿe, Axwën Yesu Kërisët yëlëlejun oyekax orexëm ol gér onden ondewën ! Amen !

Kayëta ir

Bëhefes Bën

Ecëmar el

1 Wëno Pol, batula ir Yesu Kërisët hi këme ang
ŷandi këjo Kaxanu ak. Wëno këjun
ŷegwënélind wën bëwënëk bër xwëta këjo Yesu
Kërisët gér angol and Efes bën.² Awa Faba irebi
Kaxanu do gë Yesu Kërisët, Axwën arebi an,
yëlëlenun oyekax ol do gë obetak ol !

Oyekax or gér Yesu Kërisët ol

³ Duwanëjone Kaxanu, Sëm ir Yesu Kërisët, Axwën
arebi an ! Mëj yël këbo obetak or ex yo yan gér orën
pañ gë Angoc andexëm aŋ në end ga bar këne gë
Yesu Kërisët. ⁴ Do ga bar këne ako gë Yesu Kërisët,
sanaxën këbo Kaxanu damana exo dixën ngwën ij
ene giye bëwënëk, bër gë end kënëbo nëp këm gér
ogës odexëm. Ga īhan këbo ⁵ sanaxën këbo anëka fo
ene giye obañ orexëm pañ gë Yesu Kërisët. Mondako
ri ko gayik aÿandi aÿandi këjo ebo masin onënga
orexëm ol. ⁶ Mondako ri ko enëjo cëkwaxënënde
Kaxanu në end oyekax oşaraxik orexëm or yël këbo
ga abar bar këne gë Asëñiŵ ar ex pëlot gér yomb
irexëm an.

⁷ Kaxanu aracët racët këbo do seban këbo bamena ñandefi bañ gë oşat or Yesu oñ. Mondako ñwasin këbo ang rafék oyekax orexëm ak. ⁸ Ata Kaxanu, oyekax olo yël këbo ngëñ mbañ, ene cotaxëne dek orenik ol do gë onangëran ol. ⁹ Anangën nangën këbo enjekax end ÿandi baño exo di do şon baxo eñ. Ata mondako fëna baxo exo di pañ gë Asëñiñ arexëm. ¹⁰ Er fëna baxo ijo añata ko ñata gér bapkey ñapelatar : exo bar beñ bën dek gér owun or Yesu Kërisët, hik ñebér gér orën, hik ñebér gér ebar ro.

¹¹ Ga bar këne gë Yesu Kërisët ñotaxën këne er beya baxo Kaxanu ayël yël këbo in, biyi bér sana bañ anëka fo ang fëna baxo ak. ¹² Awa mondako ri ko end biyi bëyanar bér xwëta kënënjone Yesu Kërisët, ene ñuwaxëne enjaran endexëm eñ.

¹³ Ga bar kën gë mëñ, wëlxen kën eyeyan ed dal el, Atëfëtan and apexa andewën añ. Bëte ex gixën nanganëme ir mëne mëñ xwën këjun in, Kaxanu ayël yël këjun Angoc Amënëk and beya bañun añ gayik axwëta xwëta këno Yesu Kërisët. ¹⁴ Angoc Amënëk añ ex oşet or ÿana këbo eyël ol ñamana ex ñataxënu er fenin këbo Kaxanu gér apexa and rin këbo in, ene ñuwaxëne enjaran endexëm eñ.

Cale ind Pol in

¹⁵ Wëno awël wël këme ga këni re bela bën mëne

wën mbaŋ xwëta këno Axwën Yesu. Bëte mbaŋ këjun balënd end dek bërëwak endexäm ej. Mëj ex,¹⁶ laj këmo šekwand Kaxanu endewën ej and këmun ūsalenënd aŋ.¹⁷ Kaxanu ir Axwën arebi Yesu Kërisët, mëj ar ex Faba ir gë enjaran an, këmo xarand ejun yël Angoc and orenik, and këbo nanganënënd enim noyo hi ko aŋ.¹⁸ Axara këmo xarand Kaxanu ejun ɻoňa gér onden ondewën mëj kën nangaxën ang xébënëk er këni yarënd bér ūac këbi gér apexa in do ine ex enjaran etëm end fenin këbi bërëwak ej.¹⁹ Bëte axara këmo xarand ejun nangën ang rafék do ang ūyänëk gë etël këm, panga ind ūtotën këbo ɻiyi bér ūak endexäm bën. Ang rafék panga indexäm ak ūwasin këbo Kaxanu²⁰ and xanin këjo Yesu Kërisët gér ecës do ūëla këjo ūyepax ko gér liw irexäm yan gér orën aŋ.²¹ Yesu Kërisët mondako ūëna këbi ngëj dek ūangoc ūand këbi ūëñand ūela ɻaŋ, gë ūakeýax ɻaŋ do gë dek ūand ūayik ɻaŋ. Ūwac orexäm ol xucak dek omac od këni ūacërand gér ngwën ijo ro do gér ind kë yowënd.²² Awa er hik yo, Kaxanu axwët xwët ko dila gér mbëña ind Yesu Kërisët. Bëte mëj sana këjo exo gi emun end Amara and bërëwak endexäm ej.²³ Amara ajo ex eman endexäm ej do gë Angoc andexäm aŋ yémëk dek ex canayaxën paš gë mëj dek ola orexäm ol.

Apexa and paň gë oyekax aŋ

2 Wën cëŋ, anëka hi ban de bësësëk në end bamena bandewën, në end beñëjënax bëndewën.² Awure ban wurend gér mbëña ind bebér gér ngwën ro, dila gér angoc and wunék mérëxand ir orën gë ebar aŋ. Angoc ajo këbi šoñënd bér këjo wëßenënd Kaxanu bën.³ Ado biyi dek dëŋ ang bela bëjo ak hi bane. Oñandi oñëjënax od eman ok bane rinde do sëf bane wayët banjelan bandebi fo. Do mën xoÿënaxën bafo Kaxanu ang xoÿën këbi bëjo ak.⁴ Barikan mbaŋ këjo xaÿënanënd biyi bela bën do mbaŋ ūhan këbo mën ex⁵ and nemi bane në end bamena bandebi aŋ, abakali bëkal iw këbo gér aniyen andamat gë Yesu Kërisët yatir xanin këjo gér ecës. Ata gë oyekax or Kaxanu ol fex kën.⁶ Ga þar këne gë Yesu Kërisët xaninaxën këbo gér ecës andamat do wëla këbo ene ñepaxëye në er ebat yan gér orën.

⁷ Mondako ri ko Kaxanu ebi masinaxën bela bën, ang këni bëtëraw bandëwëra þaŋ, ang rafék oyekax ošaraxik orexëm, or nécët ko gér Yesu Kërisët në endebi ol.⁸ Enimin, wën ga xwëta këno Kaxanu fexënaxën këjun gë oyekax orexëm ol. Eño oyël orexëm ex, ax gena er feyët kën gë andewën.⁹ Awa gayikako ax gena në end benjekax bend ri kën gë andewën fexaxën kën, ala ax kor na exo daf na.¹⁰ Enimin biyi Kaxanu ri këbo, bëte mën

fo nængwët këbo ga bar këne gë Yesu Kërisët ene dixënënde benjekax bënd xëñëna baxo elod gér ūyanar bënj.

Ebarër ed gér Yesu Kërisët el

¹¹ Awa kwitayin ang hi ban gér ūyanar ak wën bër anun dëwe na Bësëwif bën. Bësëwif bën, axacër këni xacërënd. Ado ga kënun rend mëne wën bëxacërëx hi kën, oxac orebën olo or gér eman fo ex, or ri këni bëla fo ex. ¹² Ata wën amëd aŋo, ano kwëta bana Yesu Kërisët, aŋun ūnap bana en dëg gér ebar ed Isërayel. Bëliyér hi ban gér bulunda ir bëbér bëya këbi Kaxanu. Wën an ter bana pere gë mëŋ, ūyowëy aban yar na gér ndexëm do ano nang bana. ¹³ Barikan gérëgako, ga bar kën ako gë Yesu Kërisët, ado ga ūhawëta bano Kaxanu, gë ošat or Yesu Kërisët oŋ sëkaliw këjun gér ndexëm. ¹⁴ Gayik wa në end Yesu Kërisët šotaxën këne aketëxeta aŋ, mëŋ ar bar këbi eni gi ar abat Bësëwif bën gë bër ax gena Bësëwif bën. Ayam yam ko ameŋ and ūsapëreli babi xali ūsusëraxën bani aŋ. ¹⁵ Kaxanu ayepën yepën ko gë ecës ed Yesu Kërisët el bëbér ūsëba bax gér bapela band Moyis do babi ūsapërlind Bësëwif gë bër ax gena Bësëwif bën. Mondako ri ko ebi baraxën Bësëwif bën gë bër ax gena Bësëwif bën eni wëlérënd do eni gi dek bulunda ibat. ¹⁶ Yesu Kërisët ūsësek gér këréwa ebi baraxën eni gi eman emat do eni wëlérënd gë Kaxanu. Mondako law

koangoýëra and Bëshëwif gë bër ax gena Bëshëwif aŋ.¹⁷ Ata ebo tefetanaxën angwëlëra aŋ biyi bër sëka baŋo Kaxanu gë wën bër hawëta baŋo bën yow baxo Yesu Kërisët.¹⁸ Enimin, ga bar këne gë mëŋ biyi dek, Bëshëwif bër ax gena Bëshëwif, şotaxën këne fëña ir ene nataxëne gér Faba gë panga ind Angoc Amënëk iŋ.

¹⁹ Awa mëŋ ex, gérégako wën bër ax gena Bëshëwif bën bulunda ir Kaxanu hi kën, bër ekun edexëm hi kën, an box na bëliyer, an box na bër yeba.²⁰ Wën ang oxaý hi kën do Kaxanu ſwed këjun exo bayaxën Aciw andexëm aŋ. Edëd ed aciw ajo el exëni obatula ok, gë bëlawënel bën do Yesu Kërisët ex ekaý ekëla el.²¹ Gér ndexëm kë ýepand oxaý or këni bayaxënenđ oŋ ex gixën Aciw amënëk and Axwën.²² Wën dek bëte, ga bar kën ako gë mëŋ, abar bar kën gë bëréwak bëshëxe bën do hi kën andamat iciw ind gér ed lëg ko Kaxanu gë Angoc andexëm iŋ.

Andiyen and Pol aŋ

3 Mëŋ ex, wëno Pol așale këmo şalend Kaxanu, wëno andepéra and këŋo riyeninënd Yesu Kërisët aŋ né end wën bër ax gena Bëshëwif.² Yëla këme awël dëŋ wël kën mëne Kaxanu rin ke oyekax ga fana ke mun nangën oyekax olo.³ Yama er şon baxo elod akarék in ga nangën ke nde do wëno këmun ýëgwënélind bengas bëpënëfëne beŋo.⁴ And kën fën aŋ, axor kën xor eŋun pëni ang këme watënd kerët

er ̄sonayak gér Yesu Kërisët in. ⁵ Akarék aŋ, er ̄sonaya bax ijo, Kaxanu abi nangën bana bela bér bandëwëra band anëka fo bën. Gérégako Kaxanu anangën nangën këbi gë Angoc andexém aŋ obatula oménék od ex bélawënél bërexém ok. ⁶ Er nangën këbi mène bér ax gena Bësëwif bën așot këni ̄ot er fenin baři Bësëwif in. Eman emat hi këni do erebat beya këbi pař gë Yesu Kërisët ga ūa këni Atëfëtan aŋ.

⁷ Wëno gë oyekax or Kaxanu ol hixën këme ariyenin arexém gë panga indexém ij. ⁸ Ayël yël ke oyekax olo wëno ar xurik ex ba gér dek bëréwak mëni tefetanaxenënd napul isëm ir Yesu Kërisët in bér ax gena Bësëwif bën. ⁹ Kaxanu yël ke bëte oyekax olo mëni masinaxenënd kerët bën dek mondake ̄hatak er ̄son baxo elod nand ri ko ngwën na. ¹⁰ Gérégako, Amara aŋ ȳandi këño ebi nangendérand ang rafék orenik orexém ak bangoc band këbi ̄wëñand bela baŋ do gë bafeýax band ex yan gér orën baŋ. ¹¹ Ang fëna baxo din ir din ak ̄hata ko pař gë Yesu Kërisët, Axwën arebi an. ¹² Ga bar këne gë mëj xwëtaxën kënëjone do ̄ot këne ekapina ed ȳapék enëjo tékaxenënde Kaxanu gë anjiý këm el. ¹³ Awa axara këmun xarand, kërejun cena na gayik në endewën këme sorond : toro iŋo enjaran endewën ex.

Aŋana and Yesu Kërisët aŋ

¹⁴ Mëj ex, afoxi këme foxind mo cale Faba Kaxanu

¹⁵ gayik ekun ed bela ed ex yo gér ndexém xaniwék : hik gér orën, hik gér ebar. ¹⁶ Gayikako mënj obetak or gë etël këm šot ko, axara këmo xarand ejun yël panga ij paš gë Angoc andexém aŋ en kemaxén gér oŵékw orewën. ¹⁷ Axara këmo xarand Yesu Kërisët exo dëg gér oŵékw orewën gë ekwëta ed xwëta këno el en dëgaxën gér aŋana ang atëx and gë odëmbët otiwax fo. ¹⁸ Ata amëd ajo kën ūana en korënd ejun pëni andamat gë okërecen ocandaŵ ok ang ūangëk, ang ūakëk, ang siwëk do ang songinak aŋana andexém ak. ¹⁹ Mondako kën nang aŋana and Yesu Kërisët and xucak dek orenik orewën aŋ xali Kaxanu ejun ñëmën gë dek ola orexém ol.

²⁰ Awa Kaxanu, mënj ar xorëk exo di dek gë etël këm an, ayël këbo yël ñëmëc gér ga këñëjo xaraye do ñëmëc gér ga këne yare. ²¹ Cëkwënëjone gér Amara and Yesu Kërisët ang kë bëtëraw dek bandëwëra band bela ūan xali din ir din. Amen !

Eman emat

4 Wëno andepéra and Axwën Yesu aŋ ga re këme, keménayin en wurend ang ūapék eni wurend bër sana këbi Kaxanu ak. ² Banayindën gér dek bandixa bandewën, en nënga do en buñand. Buñarindën andewën rewën do balérindëlejun. ³ Gayikako Angoc and Kaxanu aŋ bar këñun xali hi kën eman emat, keménayin en kwëtaya angwélëra aŋ.

⁴ Enimin, eman emat fo ex,
 Angoc amat fo ex,
 Bëte wën Kaxanu sana këjun,
 En yarënd erebat fo.

⁵ Axwën abat fo ex,
 Ekwëta ebat fo ex
 Do xobuyi obat fo ex.

⁶ Kaxanu ibat fo ex
 Do mën fo hik Sëm ir bela dëk,
 Mën xorëk beý dëk,
 Mën kë riyenind gér ola or bela dëk
 Do hi ko gér bela dëk.

⁷ Barikan bïyi dëk ang hi këne ak, ala kala anjëla pit
 yël këjo na Kaxanu do Yesu Kërisët ex ar kë šetérënd
 an. ⁸ Mën ÿégwaxën këni gér Akayëta and Kaxanu :

« Aye ye ko yan gér ed songinak,
 Awélali wélali këbi bérangoÿéra gë mën,
 Banjëla yéléra këbi bela bën »

⁹ Do ineŵa wacayak aye ye ko yan ? Ax gena nde
 mëne aâsela sëla ko gér ngwën ind bëshësëk, gëd gér
 ebar ? ¹⁰ Ar sëla bax gér bëshësëk an fo yek bëte yan gér
 orën, exo munaxën bebët ir ex yo. ¹¹ Mën yël këbi bér
 gér Amara bën banjëla band eni gi : bëjo obatula, bëjo
 bëlawënél, bëjo bëfemëran, bëjo bëxadac bér bamara,

bëjo bëte bësëyali bër eyeyan edexäm. ¹² Mondako ri ko enëbi täyalixënend andiyen and Kaxanu aŋ bërëwak bën eni gixën eman end Yesu Kërisët emat ¹³ xali ene cotaxëne biyi dek ekwëta edebat do enëjo nange andamat Asëñiŵ ar Kaxanu an. Mondako ri ko bëte ene ñatënaxëne ola or faŷérak or Yesu Kërisët ol. ¹⁴ Angëmëne mondako ex, ane bayiye na ang obaâ or kënëbi yifand bësëyali bësitik fo. Bëte ane bayiye ang batëxësëx band kë xocelirand ekoc fo, ala abo mëkëñaxën na, ala abo nambeli na. ¹⁵ Barikan ga këne reyande gë ajana fo dal in këne nëngwëtaye xali ene tükëne ola or Yesu Kërisët ol, mëj ar ex emun end Amara an. ¹⁶ Ang kë šosarënd aye oval gér eman ak exo dafaxën ala an, biyi dek mondako bar këne do në edaf ex gér ajana eman emat end hi këne ej.

Aniyan angaâsax and okërecej aŋ

¹⁷ Awa baxëtin er këmun felënd in, er këme reyand gér oŵac or Axwën in : këren wurënd na ang këni wurend bër ajo nange na Yesu Kërisët bën gë ofënirëx or banjëlan bandebën ol. ¹⁸ Onden ondebën oŋ ſiŵëk ga këno wëšenënd Kaxanu do aniyan and ko yëlënd Angoc andexem aŋ ani cote na gayik ano nange na Kaxanu. ¹⁹ Ga këni wurend gë ašefën këm yëlayaxën këni gér eñac do këbi balënd wayët femuyaraxik fo. ²⁰ Barikan wën bër sëyak end Yesu Kërisët bën, ax gena mondako ūapék en wurend. ²¹ Angëmëne enimin

awël dëj wël kën end Yesu ej do angëmëne asëyali sëyali kënun dal irexëm in,²² afo en cudëta ang acud akarék fo ola oxarék orewën ol mëne ngëj en teb oñandi oñëjënax ok, bëtëmbak bend wër bañun bej gayik ayifa këjun yifand ejun mëlaxën gér ecës.

²³ Tebënino Angoc and Kaxanu aŋ exo nëngwët oŵëkw orewën oŋ do gë onden ondewën.²⁴ Cudayin ang acud angaşax fo ola or nëngwëtén këjun Kaxanu ol, en gixën bër dal do en wurexënënd aniyän and şenene, aniyän amënëk.

²⁵ Mëj ex, tebin enëgwës ej ! Ala kala yejanindëlexo dal in gér așandaŵ gayik ang owal od eman emat fo hi këne. ²⁶ Angëmëne axoŷ xoŷ kën, këren mendëra na. Këren pena na oxoŷ ol xali ex nëka, eñan ej kerëx cëla na gér oxoŷ orewën. ²⁷ Këreno teb na şabucara in ejun dila. ²⁸ Ar bax rekand an, tebëlexo orek ol. Kemënayindëlexo exo cot er sëw ko mëj dëj, enjо dëcaxënënd ar şëndëk an. ²⁹ Eyeyan eñëjënax kërex canënd na gér osëŷ orewën. Eyeyan ejekax fo, ed kë başënd ekwëta, ed këbi rinënd oyekax bër kë wëlënd bën ūapék ex canënd gér osëŷ orewën. ³⁰ Angoc Amënëk and ex nanganëme ir mëne Kaxanu xwën këjun aŋ, kërexo camina na gér oŵëkw orewën gayik mëj yël këjun Kaxanu xali yatir ko hata epexën edewën el. ³¹ Epena ed oxoŷ el, batakëra baŋ, oxeŷer oŋ, odenar ok, gë owër ol do gë oxey or ex yo, dëxëtal ex gér Amara andewën. ³² Masindërindëñ onënga ol,

ñëngwin mbañ do ñalérindëlejun mbañ.

Tebandérindën ang këjun sebanënd Kaxanu ak pañ
gë Yesu Kërisët.

Aniyan and gë angoben aŋ

5 Awa tefetelindëno ngëj Kaxanu gayikako obaş or
pëlot gér yomb irexëm hi kën.² Ñalérérindëlejun
gér aniyan andewën ang këjo ñalénd Yesu Kërisët
endebi ak xali yëlaya ko mëj dëj ñadaxa ir nëngan
këjo Kaxanu në endebi.

³ Asëk alakirand fo in, gë obuyar or ex yo ol, gë
anjana and kodì aŋ kërex gi na gér Amara andewën.
Ax ñape na eni dind mondako bér ex ñëwënëk
bën.⁴ Cëkwayindëno Kaxanu do en teb eyeyandëra ed
ñeñejénax el, gë ed ofëcak këm el, gë ekwënd ed
becëfénaxik el.⁵ Nangin aye mëne bér watak asëk
alakirand fo bën, ge bér kë ñuyarënyayand bën do ge
bér ñanëk kodì bën ani cot na owun or Yesu Kërisët
do gë Kaxanu olgayik anjana and kodì aŋ andamat ex
gë ekëla ed olaş el.

⁶ Ala këreñun yifa na gë eyeyan enëngax. Në enjo
këbi xitixën Kaxanu bér këjo ñëßenënd bën.⁷ Awa
wën këren barënd na gë bela bérako bën.⁸ Damana en
maxën end Axwën ej, ola orewën ol ecamëðan fo hi
bax. Barikan gérégako, gér angoben and Axwën
hi kën. Wureyiden ang obaş or angoben fo.⁹ Bela bér
kë wurend gér angoben bën anënga këni nëngand,

 enene hi k ni do b r dal hi k ni g r dek b b r k ni rind.¹⁰ Calayind n en di er  han ko Axw n in¹¹ do k ren bi barand na b r watak bend g  ofecak k m b n, bend g r ecam dan bej, ado p l tind n bi.

¹² Enimin, er k ni rind g r ecam dan in, a ef n  ef n k edeya el.¹³ Barikan angoben a j dek k  f l t nd bej o and k   oba a j.¹⁴ Do dek er  obak in axana k  xanand angob n a j. M ej rex n ko :

« N ng tal w j ar ki ra end an,
Kanil m r xand ir b s s k,
Ata ki  oba Yesu K ris t. »

¹⁵ Awa kamanind n aye ang k n wurend ak : wureyind n ang b renik fo, k ren gi na ber ang b r g  onden k m. ¹⁶ Nand k n  ot am d and en di enjekax na, diyin enjekax e o. K ren teb na ex kuca axuca fo am d a o gayik bela b r g  okey oko b n, be n j n x fo wata k ni. ¹⁷ Awa calayind n ejun p ni er  andi k jo Axw n en dind in, k ren gi na b f nir x.

¹⁸  emind n g  Angoc Am n k a j, k re n n  aw nd na ngoy gayik ngoy i j be n j n x fo k  l nan nd.

¹⁹ Kem nd rind n g r ekw ta,   w rayind n oj kan od k  n y l nd Angoc and Kaxanu ok, oj kan od cale ok.   w rayind n, yasind no Axw n an g  o kw ore n o j dek.²⁰ C kwayind no Faba Kaxanu nand ex yo, n  end ex yo g r o w c or Axw n are bi

Yesu Kërisët.

End bësoxari do gë bësoşan ej

²¹ Buñarindën andewën rewën do pëbindëno mondako Yesu Kërisët. ²² Awa wën bësoxari bën baxëtindën end bëcën bëndebën ej ang kën baxëtënd end Axwën ak. ²³ Gayik wa icën ij ex emun end alindaŵ ej ang hi ko Yesu Kërisët ak emun end Amara and fexën ko ej. ²⁴ Ata ang këni baxëtënd end Yesu Kërisët ak bër gér Amara andexëm bën, bësoxari bën dek mondako ūyapék eni baxëtënd end bëcën bëndebën ej.

²⁵ Wëj icën in, ḷjanëlo alindax ang ħan ko Yesu Kërisët Amara andexëm ak xali yélaya ko mëj dëj gér ecës. ²⁶ Exo mënénaxën Amara aŋ gë men oj do gë eyeyan ed Kaxanu el rixën ko mondako. ²⁷ Er ūyandi këño eni gi bër gér Amara bën : beyekax, bër garëgar, bër șenene, bëwénék do bër gë end këyébi nëp këm.

²⁸ Awa icën ij, ang ħan ko eman endexëm ak ūyapék ejo ḷjan alindaw. Ar ħan këño asoxari arexëm an mëj dëj ħanayak. ²⁹ Ax gena nde ala an axo cusënd na eman endexëm ej ? Barikan alëba ko lëband, aféyépëy ko fëyépëyënd, ang këbo rinënd Yesu Kërisët bïyi bër gér Amara andexëm ak ³⁰ gayik oval od eman endexëm hi këne. ³¹ « Mëj ex, Asoşan an aseb këbi seb nëm gë sëm do eni dëkér gë asoxari arexëm an xali bën bëxi eni gi eman emat. » ³² Gér eyeyan elo,

dal isäm ſonayak. Wëno ga re këme mëne amatinali and anékëra and Yesu Kërisët gë Amara andexäm ex.³³ Gér ga hik yo, ala kala ñanëlejo alindaw ang ñhanaya ko ak do asoxari an pëbindëlejo icën indexäm inj.

End obaâ do gë bëxarék bërebën ej

6 Wën obaâ ol, baxëtënidënëbi bëxarék bërewën bën gayikako bér Axwën Yesu hi kën. Edi ed mondako el ñenene ex.² Akayëta and Kaxanu rek : « Pëbindëbi sorix gë norix ». Apela ajo ex añanar and gë er beya ko Kaxanu aŋ.³ Er beya ko mëne ar kë sëf apela ajo an, abeta ko beta do exo cot aniyen acakax gér ebar ro.

⁴ Wën opaba ok, kadacindënëbi ñenene obaâ orewën ol do båkalindënëbi gér fëña ir ÿandi këjo Axwën, kërebi dëbëlëband na endewën ej.

End okadëp do gë bëxwën bërebën ej

⁵ Wën bér ex okadëp bën, baxëtënidënëbi bëxwën bërewën bér ex gér ebar ro bën. Yëdayindënëbi do pëbindënëbi gë emékw epeşax ang këno fëbënd Yesu Kërisët ak.⁶ Ax gena en dind mondako gér ogës odebën fo nangëde bér kë ñaland enëbi ñan bela fo. Dindën mondako ang okadëp od Yesu Kërisët od kë rind oñandi od Kaxanu ok gë oŵékw orebën oj dek.⁷ Diyindën andiyen andebën aŋ gë oŵékw ofeşax

nangëde Axwën an këno riyeninënd fo, bari ax gena ang okadëp od bela.⁸ Ala ar er yo, hi ko xadëp, axo gena xadëp, nangëlexo mëne axana ko xana gér Axwën ata cey ang riyeni ko ak.⁹ Bëte wën bëxwën bën, mëlayayindënenëbi šenene okadëp odewën ok, kërenëbi besarand na. Nangin mëne Axwën abat šot këno wën gë bën yan gér orën do gér ogës odexëm, bela bën dek gwér fo hi këni.

Emer ed gë bangoc bañënjenax el

¹⁰ End këme xor de me ñataxën ej : calayindën en kem gë dek panga ind Axwën ij. ¹¹ Kaxanu ayël yël këjun dek oÿënga or emer oj. Awa baxayindën oÿënga onjo en kwësa aye mënj këjun sëkwanaxën šabucara and këño ſandi ejun mereli aŋ. ¹² Enimin, emer elo ax gena ed gë bela. Ed gë bangoc bañënjenax ex : bangoc band yan gér orën band këbi wëñand bela gë ecamëdan baŋ, gë bangoc bakeýax baŋ do gë dek band bayik baŋ. ¹³ Awa medindën dek oÿënga or emer or yël këjun Kaxanu oj, mënj kën xwëšaxën aye yatir emer.

¹⁴ Keménayin gér emer elo : kapayindën dal in ang apëxw fo, cudadayindën or šenene ol ang acud and yawale fo. ¹⁵ Pedayindën Atëfëtan and kë yëlënd obetak aŋ, mëne ngëj : giyindën bëwelék fér en yé gér edeyara. ¹⁶ Medindën bëte ang angwak fo ekwëta ed xwëta këno Yesu Kërisët el. Mënj kë ſana ejun

kakanaxënënd bëpës bënd gë okosux bënd këjun lejaxënënd Aÿëjenax an.¹⁷ Cëxwayindën Apexa and yël këjun Kaxanu aŋ ang ekamote ed emer fo.

Medindën bëte ang duxuma fo eyeyan edexëm ed këjun yëlënd Angoc Amënëk el.¹⁸ Caleyindën nand ex yo gë Angoc and Kaxanu aŋ. Karayindëno er ex yo do calenindënëbi dek okërecep ok, këren nambinand

na. ¹⁹ Calenindëne wëno bëte exe dëca Kaxanu me cotaxënënd er këme reya in do me kapinaxënënd gér epeméra ed er şonëték Atëfëtan in. ²⁰ Ado wëno në enjo hixën këme andepëra ga sana ke Yesu Kërisët me gi afeméran ar Atëfëtan andexëm do me kapinand gér etëfët elo ang ūapëk ak.

Ofelar ol

²¹ Endam ej cëj, mëne bebér këme rind bën, dek këjun nangënëx Tişik, mëj ar ex imaÿe indebi ind ñan kënëjone aye biyi dek ij do hi ko ariyenin ar Kaxanu ar mokwëta. ²² Mëj laŵënëli këmo ejun pelérax ang hi këmi ro ak do ejun kemën gér ekwëta.

²³ Faba Kaxanu do gë Yesu Kërisët, Axwën arebi an, yëlëlenun obetak ol, ajanan aij do gë ekwëta el. ²⁴ Dek bér ñan këjo din ir din Yesu Kërisët Axwën arebi bën, cotëlexëni oyekax ol !

Kayëta ir

Bëfilip Bën

Ecëmar el

1 Wëno Pol do gë Timote, okadëp od Yesu Kërisët ok, këjun ÿégwënélind wën dek bëwënëk bër Yesu Kërisët bër ex gér Angol and Filip bën, gë bëlengw bën do gë ojakér od gér Amara andewën ok.² Kaxanu, Faba irebi do gë Yesu Kërisët Axwën, arebi an, yëlëlenun oyekax ol do gë obetak ol !

Cale ind Pol inj

³ Aşëkwa këmo şekwänd Kaxanu nand këmun xwita yo. ⁴ Aşalën këmun şalënënd wën dek, do nand ke şalend yo gë onënga fo këme şalend. ⁵ Mondako këmun şalenënd gayik wën ke rëcarand gér andiyen and epemëran ed Atëfëtan el, elod yatir ūa kën xali gérégako. ⁶ Aye fëni ke mëne Kaxanu, miëj ar ūanak andiyen ajo gér ola orewën an, asëf ko sëf xali exo njata gë akey and ko bakaw Yesu Kërisët aŋ. ⁷ Aÿap ūapék mun yëlanënd wën dek mondako gayik gë emëkw edam el dek ke balënd endewën eŋ. Hi këme gér epëra, hi këme gér eyakan ed Atëfëtan ebi kemënaxën bela bën, wën gë wëno oyekax obat bar këbo. ⁸ Enimin, Kaxanu ex sede iram in mëne gë

emëkw edam el dek ñan këmun, ang ñan këjun Yesu Kërisët ak.

⁹ Er këmun xaranënd and këme ñalend aŋ, aŋana andewën aŋ ex bašerënd xali en nangëra do ejun pënind ñenene bëy bën dek. ¹⁰ Ata fo kën ūana en nangënd epitëndër ed er xëbënëk in, en gixën bër dal, bër gë end kënëbi nëp këm xali yatir ko bakaw Yesu Kërisët. ¹¹ Or ñenene or yël këjun Yesu Kërisët ol, ašanaya kë ñanaye aye gér ola orewën eno cëkwaxënënd do duwaxënënd eno Kaxanu.

Eñañ ed Atëfëtan el

¹² Bëmaŷe, aŷandi ūandi ke en nang mëne er hi ke ijo in, wëlixënëk kaš-kaš Atëfëtan aŋ. ¹³ Enimin, dek ocoroda od kë nëkonand eyang ed goferëner ok do gë bela bën dek beþët ir ex yo, anang nang këni mëne në end andiyen and Yesu Kërisët féraxën këne. ¹⁴ Ado në end ga fëra këne, xeménaxën këni bëmaŷe bëndanjëm gér ekwëta ed Axwën. Në eŋo yëxwëra këni kaš-kaš epemëra ed eyeyan ed Kaxanu el gë anjiŷ këm.

¹⁵ Bërémar cën, dal ex gë oyakérax do anjëlan and ene bañereli këni femënd end Yesu Kërisët eŋ. Barikan bësëxen bën këni femërand gë anjëlan anjekax. ¹⁶ Bëjo ex ngëŋ bër ñan ke bën, ga fëni këbi mëne Kaxanu xwët ke ro me gi sede ir Atëfëtan and Yesu. ¹⁷ Xarak bër kë reyarand end Yesu Kërisët gë oñandi od eni

wëli bën, anjëlan andebën aŋ ax yex na. Er këni
şaland me toro néméc gér ed fëra këne ro.

¹⁸ Angëmëne end Yesu Kërisët eŋ gë anjëlan
añëjënax këni sëfétend ba gë däl dëŋ, axe bale na !
Gér ga hik yo wëno né enëngandéraxe do
anëngandëra ke nëngandëra bëte. ¹⁹ Aye nang këme
mëne gér ga şenarak yo endey eŋo, wëno afex këme
fex gayik wën așalen këne şalenënd do arëca ke rëca
Angoc and Yesu Kërisët aŋ. ²⁰ Barikan er këme şénind
gë enékan in, er këme yarënd in, gë emékw el dek
xwëta këme mëne gérégako ang din ir din ak, enjaran
end Yesu Kërisët eŋ așanaya kë şanaya gér eman
endam, bayi këme abëngw ba laŵ këne. Angëmëne
mondako ex, ūoweý axe cëfënan na. ²¹ Wëno cëŋ Yesu
Kërisët ex aniyen andam aŋ do ecës el ofëcak oram fo
ex. ²² Barikan angëmëne aye yek me bayi ga këme
wurend me tefaxën andiyen andam gér beki beŋo end
këme sana eŋ, ame nange na. ²³ Oñand oki ke
nëyalirand gér onden : bandëmar aŷandi ke ūandind
me cës mëŋ këme ye gér ed exo Yesu Kërisët. Ata
wëno eŋo ūembék exe yexënan. ²⁴ Barikan né endewën
na, bayil eme ga këme wurend saxëk. ²⁵ Ado endey
eŋo end fëni ke dëŋ ex, anang nang këme mëne abayi
këme bayi abëngw mun keménaxënënd wën dek, en
cotaxën néméc ekwëta el do eŋun nëngandéraxënënd.
²⁶ Abakali këme bakali gér ndewën mëŋ këjun ūana
eŋun nëngandérand din end Yesu Kërisët eŋ sam ene

watënd gaßëxe.

²⁷ Barikan fo enjo këmun sebënänënd : bandixa bandewën baij gil ex band šenene ang rek Atëfëtan and Yesu Kërisët and sëyali kënun ak. Angëmëne anëngali nëngali këmun, amun nëngalex na, wëlindëleme ga këni rend mëne axemëna xemëna kën gér angwëlëra, gë emëkw ebat kën xaxërënd ex ñañ ekwëta ed kë yëlënd Atëfëtan el. ²⁸ Bër këjun ūwerelind bën, kërenëbi tebe na enun dëgën ojomb ok. Angëmëne mondako ri kën, ata kë hi nanganëme ir mëne bën bër nambérak ex do mëne gér ndewën nanganëme ir anëka fex kën. ²⁹ Enimin Kaxanu wa yël këjun oyekax or eno diyeninënd Yesu Kërisët do bëte en torond në endexëm na. ³⁰ Eyo axaxër kën xaxërënd ang bane watënd ga këme xaxër ak do gérégako awël kën wël bëte ga këni yeýan mëne gér okaxër ojo bayi këme.

Ola or Yesu Kërisët ol

2 Awa angämëne wën axämëndér kën xemëndérënd ga bar kën gér Yesu Kërisët, angämëne gë ebalér edewën el arëcar kën rëcarënd, angämëne Angoc and Kaxanu aŋ ayël këjun yëlënd angwëlëra aŋ gér amara andewën do angämëne gér oŵëkw orewën axayënan do gë etebandér exëna,² wureyindën mondako ene başënaxën onëngan ol. Pëniyindëlenjun beý bën andamat do cotin ebalér ebat, onden omat, anjëlan

amat gér oŵékw orewën.³ Banayindën do nêkonindënëbi bëcandaŵ bëj ang bér xwuca këjun ekëbën fo. Ÿoweŷ këren dind na gë ambañëra, bëte Ÿoweŷ këren dind na gë ndafënan.⁴ Ala kala balindëlejo end bošandaŵ ej, kërejo balënd na bend gaf irexëm fo.⁵ Gér amara andewën, ola orewën ol gilex ang or Yesu Kërisët ak :

⁶ Ado ga hi këni ola obat gë Kaxanu, abaxo xemën na exo ūasinaya na gwér gë Kaxanu.⁷ Barikan mëj dëj sebu bax dek er hi ko in exo gixën xadëp, ata ola orexëm ol hik ang or bela ak, owati orexëm ol ang ala ar toc fo bax.⁸ Gë andexëm bana baxo xali ūa ko exo cës, ecës ed mo pika gér kërëwa el.⁹ Në end ga ri ko mondako, Kaxanu ūud këjo owun ol. do yël këjo oŵac or némëcak dek oŵac or ex yo,¹⁰ eni poxinënënd dek bela bën gér lëngw irexëm do eni duwand oŵac or Yesu hi këni bér gér orën, hi këni bér gér ebar ba bér dila gér ebar.¹¹ Do ala kala gë eyeyan end enëng endexëm el, ko Ÿana exo dend mëne Yesu Kërisët ex Axwën an. Ata mondako këno Ÿana eno duwand bëte Faba Kaxanu.

Aniyan and oxërecej aŋ

¹² Wën bëmaŷe bënd ke balënd mbaŋ bëjo, gayiyako din këne wélénënd, wélénindëne némëc gérégako nand këne watérënde na, ax gena nand bayik ane watérënde na fo. Awa canayayindëlex gér ola orewën

mëne afex fex kën gë epëb el do gë eyëda el Kaxanu el.¹³ Mëj këjun yëlënd oñandi ok do ojaw od en dixënënd bënd ñan ko mëj bej.

¹⁴ Diyindën er hik yo gë odendëran këm, gë ecembëtëndër këm. ¹⁵ Ata kën hi obaâ or Kaxanu or gë end kënëbi nëp këm, bëwënëk bër kë watind ang ował fo mérëxand ir bela bësëmbak do bëyëjenax bër gér ngwën ro ¹⁶ ga hi kën ako bëwëlaya bër eyeyan ed kë yëlënd aniyen bën. Gë endey ejo ke nëngandërad yatir ko bakaw Yesu Kërisët, gayik awati kë wati kerët mëne gë andiyen and këmo rinënd Kaxanu ano, abame hérëra na ahérëra fo, abame sorora na asorora fo. ¹⁷ Ekwëta ed xwëta këno wën Yesu Kërisët el ang šadaxa ir këno rinënd Kaxanu fo ex. Do ado ex gido alaw këne law, abaâ fo başëdome oşat oram oj gér šadaxa irewën, awa mbañ anëngandëra ke nëngandërad andamat gë wën dek ak. ¹⁸ Wën bëte nëngandëralejun mondako fo do nëngandëralejun andamat gë wëno.

End Timote ej

¹⁹ Ga xwëta këmo Axwën Yesu, ýandexën ke mo daŵënëli aÿand Timote gér ndewën. Do and ko bakaw aŋ exe kemënati wëno bëte gë benjekax bendewën bënd ke sëfétanati bej. ²⁰ Mëj gabat exo ar këjun yëlanënd benjekax ang wëno ak. Mëj fo ex ar këjun renëndëranënd gë emékw epeşax an. ²¹ Dek bër bayik

þën bendebën fo këbi balënd, ax gena bënd Yesu Kërisët þej. ²² Barikan mën Timote, wën dëj aye nang kën ang wëlaya ko ñenene ola orexëm ak. Ang itox ind këjo récarand sëm gér andiyen fo hi ko ler gér ndam ro gér epëmëra ed Atëfëtan aŋ. ²³ Awa mën ýandexën ke mo ðawënëli gér ndewën sam exe pëni aye endam ej. ²⁴ Ado aye nang këme ga xwëta këmo ako Axwën mëne wëno dëj gogo këmun nëngali.

End Epafërodit ej

²⁵ Epafërodit, ar lawënu bano exe mëlanu er këme wurexën in, mën ex abaÿe, ar xel këmi andiyen amat an. Yëla këme gérégako mëne aÿap ýapék exo maÿili. ²⁶ Mbaŋ xofi banjo wën dek do ñëmura banjo ga wëlëx kën mëne aşëxwëra ñëxwëra baxo. ²⁷ Ata mbaŋ ñëxwëra baxo xali ðam gér ecës, barikan Kaxanu axaÿënán xaÿënán këjo endexëm ej. Gë wëno ak xaÿënán këjo këdi ke ñëmura kaâ-kaâ. ²⁸ Mën felaxënëli këmo exo bakali aÿand, ejun nëngandéraxën and këno wat aŋ do wëno exe yema tékér emékw el. ²⁹ Awa kacayidëno gë onënga fo, abaÿe irewën ex gér Axwën. Pëbindënëbi bela fër ang mën ak þën. ³⁰ Në end andiyen and Yesu Kërisët ej yëla ko exo cës. Ecës el fece këjo exe décaraxën gér ed hi bax ene décara wën na.

Or ſenene or gér ogës od Kaxanu ol

3 Gérégako bëmaÿe, nëngandérayindëlenjun ga hi kën ako bér Axwën. Gayikako apexa andewën ex, wëno cën axe këñënd na mun ñégwénélind bëjo fo bëjo fo.² Titinalindënëbi odañët ok, bér ax täyalind na ſenene end Kaxanu bën. Titinalindënëbi ga këni sëyalind mëne afo enun kac en pexaxën.³ Enimin biyi bér këne ſalende gë panga ind Angoc and Kaxanu do këbo nëngandérand ga bar këne gë Yesu Kërisët hi këne bér xac kënëbi enim bën. Ane kwëtaxe na bënd bela bëj.

⁴ Egel wëno, axor xor dome me kwëta bënd ola oram bëj. Awa angëmëne bela ex na bér kë yëland mëne bën aÿap ÿap këbi eni kwëtand bënd ola orebën ol, wëno wa ÿap doxe nëmëc.⁵ Wëno gér enëng end Bëyisërayel rëw këne do xac këne yatir sëk ke bækëy banjongëbatas. Bëxarék bëram bën bér andëwëra and Benëyamin hi këni. Ata Aşëwif ar rëw këno Bëşëwif dëj hi këme, and raf këme aŋ hi këme farisej do bame sëfënd acariya and Moyis aŋ.⁶ Ga bame balëkënalind cale ind biyi Bëşëwif iŋ bamëni rixéraxënënd okërecej ok do hi bame gë end këne nëp këm paſ gë or ſenene or rek acariya ol.

⁷ Barikan ga xwëta këmo Yesu Kërisët, bëbér bame yëland ofëcak oram ex bën ax box na ga ke xëbënanënd. ⁸ Enimin, onang or nang këmo Yesu

Kërisët, Axwën aram ol ÿëmbëtak gë bëy bën dek. Në endexëm sebaxën këme ekëbënан bëy dek el, xali këme watënd ang bebuyaraxik fo mëj këmi xwëndër gë Yesu Kërisët.⁹ Ga þar këmi gë mëj, hixën këme ar ñenene. Awa or ñenene olo, Kaxanu yël ke në end ga xwëta këmo Yesu Kërisët. Ax gena or ñenene or xamën këme gë andam gér etëf ed acariya and Moyis.¹⁰ Awa gérëgako, er xurik exe þal in ex mo nang némëc Yesu Kërisët mëne ngëj me nang panga ind xanin këjo gér ecës iñ do gë toro indexëm. Iyo aÿandi ÿandi ke mi þar gér ecës¹¹ do angëmëne awënd wëndëk me kani gér ecës.

Aniyan and oxërecej aŋ

¹² Ax gena de anëka ñot këme enjo ba anëka ñatën këme oñënëk ol. Barikan gér ocal bayi këme me dëkayaxën gayikako wëno bëte Yesu Kërisët lëkaya ke.¹³ Bëmaÿe endam ej cën, ame yëland na mëne anëka lëkaya këme oñënëk ol. Barikan ekëbënëanaxik emat këme rind : me paþaxën aye er këme ñaland me dëkaya in, ame nëkonand na gand epoy.¹⁴ Ahér këme hérënd me ñataxën gér ed kë sélënd okaßér me cotaxën acosa and ke ñacelind Kaxanu yañ gér orën aŋ paþ gë Yesu Kërisët.

¹⁵ Awa biyi bér wën këne bën, yëlarandëne mondako. Do angëmëne gér enjo anjëlan andewën aŋ afitar fitarék, Kaxanu aðasin këjun ñasin er ex in.

¹⁶ Barikan fo, bayine ga këne sëfënde andamat er sëyä këne gér Atëfëtan in.

¹⁷ Bëmaÿe, tëfëtelindëne wëno do nëkonindënëbi bér kë wurend ang ñwasin këmun ak bën. ¹⁸ Lanj bamun felënd do né epel emun gaßëxe gë otes fo, mëne mbañ exëni bér kë wurend ang bér xoÿér këbi gë Yesu mëj ar šesék gér kérëwa. ¹⁹ Aniyan andebën aŋ gér xodux këni ñata gayik bën abi pedënd na ñeñëjënax bend këni rind ñej, abi balënd na ado gë tekér ak end Kaxanu ej, end ñebér dobi ñëfënan fo këbi fatënd do bend gér ngwën ro fo këbi balënd. ²⁰ Biyi cën, bér xwën këbo owun or gér orën hi këne. Fën ko xaniw Axwën Yesu Kërisët, afexën arebi an, mëj ar kënëjö ñëninde an. ²¹ Mëj kë nëngwët ñeman ñendebi bend sitarak ñej gë panga ind ko wunaxënënd gér ñey dëk ij ex gixën ang eman end gë enjaran endexëm ak.

4 Wën ñëmaÿe bënd ke balënd do xofi ke mbañ ñej, né endewën ke nëngandéraxënënd, né endewën fo ñete këne fëbaxënënd ! Mëj ex, keménayin en ñayi ga sëf këno Axwën an !

Bapela ñapelatar ñaj

² Axara xara këmëni Efodi, gë Sejetik eni wëlërënd ga hi këni ako bér Axwën. ³ Eyo, wëj ar bar ke andiyen an, wëj ar lëkayak aye andiyen ajo an, axara xara këmi eyëbi dëca, bën mbañ xemëna bani ang bér

okaxër fo gë wëno gér andiyen and epëmëra ed Atëfëtan. Na fo bani bëte Kélemañ do gë bësëxe bér xel bami andiyen aŋo bën, omac odebën ok na ex gér Akayéta and aniyen.

⁴ Nëngandérayindëlejun din ga hi kën ako bér Axwën. Ga re këme bëte nëngandérayindëlejun.

⁵ Nangëralexëni bela bën dek obëngw or onden ondewën ol ; gogo ko bacak Axwën an. ⁶ Er ex yo mëkayindëno Kaxanu, end ūoweý këren dendërand na. Nangënindëno Kaxanu oñandi odewën ok gë cale in, këlayindëno do cëkwayindëno. ⁷ Ata obetak or ko yëlënd ol, obetak or némëcak onangëran or ex yo kë xaxa oŵëkw orewën oj en bayexën bér Yesu Kërisët.

⁸ Gérégako, bëmaÿe balékénalindën : dek er ex dal in, dek er ūapék in, dek er ūenene in, dek er wénék in, dek er yek gér ogës od bela in do gë dek er këni ūékw in. Këñëlex dek bejo gér ojëlan odewën. ⁹ Er sëya kën do ūot kën gér ndam in, er wëleli këne do wateli këne in, diyindën mondako. Ata kë bayi gér ndewën obetak or ko yëlënd Kaxanu ol.

Ecëkwa el

¹⁰ Wëno mbarj nëngandëra ke do këmo ūékwand Axwën an ga këme watënd mëne wën abal këjun balënd gaşëxe endam ej. Enimin din këjun balënd endam ej, amëd and ene décaraxën aŋ fo bayik an cot bana. ¹¹ Ame yeyanënd na de mondako gayik ūyeý ūan

këme na. Wëno enimin, asëya sëya këme enëngandëra ed and šotëra këme el bëte gë enëngandëra ed and ame cotëra ex na el.¹² Aŵer ûwér ke ewuren ed gë ocënd el, bëte aŵer ûwér ke ewuren ed gë ecotëran el. Nand ex yo do gér ed ex yo, asëya sëya këme ewuren ed baño me med aye, baño me bayi gë enjo ; baño me cotëra, baño me can.¹³ Beño dëk këme xorënd me muña gë panga ind ke yëlënd Yesu Kërisët iñj.¹⁴ Barikan aye ri kën ga nëcët këne ako gér ocënd.

¹⁵ Wën Bëfilip bën aye nang kën mëne and ūanu këme gér Ebar ed Masedëwan aij, me ūanaxën epëméra ed Atëfëtan el, wën fo récara baxe. Amara acëxe axe dëcara bana.¹⁶ Ado and hi bame gér angol and Tesalonik aij dëñj, alawënélili lawënélili këne baki er këme wurexën in.¹⁷ Wëno er këme ūaland Kaxanu exo cënan bacota bandewën bañj, bari ax gena ene yëlërand bela.¹⁸ Dek šot këme bebér ÿap bax me cot bën, bakey band ecotëran bañj ex.

Ata gwac šotëra këme ga xana këme ako er lawëneliw këne paß gë Epaférodit in ijo. Ang angiri inëngax fo ex, ūadaxa ir xana ko Kaxanu.¹⁹ Awa Kaxanu arëcara këñjun dëcarand mbañ paß gë Yesu Kërisët en cotëraxënënd dëk bebér kën wurexën bën mëne ngëñj, napul ir gë enjaran in.²⁰ Duwanëjone Faba irebi Kaxanu, mëñ ar gë enjaran end din ir din an. Amen !

Epelar el

²¹ Cëmayinëbi dek fér sana këbi Yesu Kërisët eni gi
bërexäm bën. Aşëma şëma kënun bëmaÿe bënd hi
këmi enga emat bëj. ²² Dek okërecëj ok këjun
şëmand, adofa od ex gér eyang ed Sesar ok. ²³ Oyekax
or Axwën Yesu Kërisët ol, gilex gë wën !

Kayëta ir

Bëkolos Bën

Ecëmar el

1 Wëno Pol, batula ir Yesu Kërisët hi këme ang
ŷandi këjo Kaxanu ak. Gë abaÿe Timote këmun
ŷégwénélind ² wën bëmaÿe bëmënëk, bënd ñak end
Yesu Kërisët gér Angol and Kolos bëj. Faba irebi
Kaxanu yëlëlejun oyekax ol do gë obetak ol !

Cale ind ecëkwa ij

³ Aşëkwa këmo şékward Sëm ir Yesu and këmun
şalénënd wën dëk aij do nand ke şalend yo. ⁴ Enimin,
awëlati wëlati këmi mëne mo kwëta xwëta këno
Yesu Kërisët do bëte mbañ han kënëbi dëk okërecen
ok. ⁵ Mondako kën rind në end er fenin këjun Kaxanu
yan gér orën do kën yarënd ej. Er kën yarënd ijo,
elod gér ūnar wël kën pab gë Atëfëtan and ex
eyeyan ed dal aij. ⁶ Atëfëtan ajo han hatëlik gér ndewën
do ang këbi nëngwëtënd bela bën gér ed ex yo gér
ngwën ro xali këni ūyembérënd bër ñak bën, mondako
këjun nëngwëtënd do kën ūyembérënd wën bëte elod
yatir wël kën do nang kën enim oyekax or Kaxanu
ol. ⁷ Ax gena nde Epaféras sëyalira këjun ? Mëj ex ar
han kënëjone an do gë wëno bar këmi andiyen amat.
Ata abalékënalind andiyen and Yesu Kërisët aij gér

ndewën fën.⁸ Afelati felati këbo end ajanan and yël këjun Angoc Amënök ej.

⁹ Mëj ex, biyi bëte din këmun ñalenënd elod yatir wël këmi ejo. Axara këmo xarand Kaxanu en ñäm gë Angoc andexäm and kë yëlënd gë orenik ol dek, en nangaxën oñandi odexäm ok.¹⁰ Do mondako kën wurexën ang këjo ūapanënd Axwën ak, sam en dind din benjekax bënd këjo ūandind beý. Iyo axara këmo xarand ejun nëngwët en dixinënd bandixa banjekax band ex yo do eno nangaxën nemëc.¹¹ Axara këmo xarand bëte Kaxanu ejun yël panga itëm indexäm in mëj kën xeménaxën gér ekwëta edexäm do en muñaxënënd gang këjun yëka yo, gë onënga fo.¹² Awa cëkwayindëno Faba Kaxanu, mëj ar sana këjun en gi ñéf gér bér kë ñot er fenin këbi bëwënëk gér angobën andexäm.¹³ Mëj racët këbo gér mbëna ind ecamëdan do ñëla këbo gér owun or Asëñiñ ir ex pëlot gér yomb irexäm.¹⁴ Ga ñar këne gë Asëñiñ ñotaxën këne Apexa aŋ, gë eteban ed ñeñejënax bëndebei el.

Ola or Yesu Kërisët ol

¹⁵ Yesu Kërisët ex eñañ end Kaxanu ej,
Eñañ end Kaxanu ir bayik anëjo watënde na ej.
Mëj ex Asëñiñ ar Kaxanu ar hik ñamana
exo dixën beý dek an.

¹⁶ Paſ gë mëj ri ko Kaxanu dek bēy bën gér orën
do gér ebar,

Bebér wat wat bën do gë bebér ax gena wat wat
bën,

Dek þangoc band këbi wëñand bëla bañ,

Gë ðakeýax bañ do gë dek band bayik bañ.

Dek bēy bën ri ko Kaxanu paſ gë Asëñīw do exo
kwën Asëñīw.

¹⁷ Mëj hik ðamana ex gixën bēy dek

Do mëj kë barënd do kë lëkayand dek bēy bën.

¹⁸ Mëj ex gaf ir eman in mëne ngëj emun end
Amara aŋ.

Gér ndexém ÿanak aniyán aŋ,

Mëj ex aÿanar ar xanik or din gér ecës an,

Exo gixën aÿanar gér bēy dek.

¹⁹ Kaxanu wa ÿandi banjo ola orexém ol

Dek ex gi gér Asëñīw.

²⁰ Do paſ gë mëj ÿandi këjo exo bakaliw
angwéléra and mëj gë bēy dek aŋ,

Angwéléra and mëj gë bebér ex gér ebar aŋ

Do angwéléra gë bebér ex gér orën aŋ paſ gë
ošat or Asëñīw or ñarék gér kérëwa oŋ.

²¹ Wën cëj, akarék aŋ anëka hi ban bëliyer do
bërangoýéra and gë Kaxanu paſ gë banjélan
bañëjénax bañ do gë bandixa bañëjénax bandewën
bañ. ²² Barikan gérégako angwéléra and wën gë

Kaxanu aŋ bakawék paſ ed ecés ed Asëñiŵ el, en gixën bëwënék, bëyekax do bër gë end kënëbi nëp këm gér ogës odexém.²³ Mondako kë hi angëmëne abayi bayi kën ga lëg kën gér ekwëta edexém, cenarëxe do tebëre eyar ed er kë yëlënd Atëfëtan el. Atëfëtan aŋo wël kën, afem femënd këni gér ed yo gér ebar ro. Wëno Pol, Kaxanu fana ke me pemërand.

Andiyen and Pol aŋ

²⁴ Anëngandëra ke nëngandërand gérégako ga këme sorond në endewën na. Me ɳata mondako toro ind soro ko Yesu Kërisët në end Amara andexém.²⁵ Wëno ariyenin ar Amara hi këme. Kaxanu fana ke në endewën na me nangënaxën dek eyeyan edexém el.²⁶ End er ʂon babi Kaxanu akarék bela bën ang bëtëraraw këni ƀandëwëra ak këme rend. Gérégako wa ԝasin këbi bëwënék bërexém bën.²⁷ Wën bër ax gena Bëşëwif bën ſandi baŋo Kaxanu ejun masin ekëbënaxik end ʂon baxo ej mëne ngëj : Yesu Kërisët exo dëg gér ola orewën, en cotaxën enjaran end kën yarënd ej.²⁸ End Kërisët ijo ej këmi femërand eni wëléraxën dek bela bën. Anangën këmëni nangënënd do aséyali këmëni séyalind gë orenik orebi ol dek eni ɳatënaxën oѡënék ol and këni bar gë Yesu Kërisët aŋ.²⁹ Wëno në ejø këme xemënaxënënd gér andiyen gë panga ind ke yëlënd Yesu Kërisët do kë riyenind gér ola oram ij.

2 Aŷandi ūyandi ke, enimin en nang okaxér otäm ond këme xaxérënd në endewën oj, në end okërecep od gér Lawodise do në end dek bér bayik elod ax wate na dëxas iram ok. ² Er këme šaland en kapina, en bar, en dékér mbaŋ do eñun cëdëtara aye gér onden ondewën en nangaxën ola or Yesu Kërisët or ūson baxo Kaxanu ol. ³ Yesu Kërisët wëxëtak gér ndexém dek orenik ol do gë onangëran ol. ⁴ Ejo këmun nangënënd mëj bayik ala ajuŋ yifa na gë eyeyan enëngax. ⁵ Ado bayik ane watënd na, axetëna xetëna këmun gë onden ondam oj do awat këme watënd gë onënga fo ang kën wëlérënd ūenene ak do ang xem kën gér ekwëta ed xwëta këno Yesu Kërisët ak.

Ola or Yesu Kërisët ol gér ūela

⁶ Gérëgako ga ūa kën ako end Axwën Yesu Kërisët ej, wureyindën ūenene ga bar kën ako gë mëj.

⁷ Kaxanu rëd këjun gér ndexém ang atëx and gë odëmbët otiŵax fo do në ebay eñun ang amej and aciŵ fo. Awa keménayin gér ekwëta ang sëyali kënum ak do cëkwayindëno mbaŋ.

⁸ Titinayin këdi këjun lëkaya ala gë orenik orexém ol xarak gér orenik olo ofëcak ax gena, njifa fo ex, bënd répën këni ūela fo ex, bënd gér ngwën ro fo, ax gena bënd Yesu Kërisët. ⁹ Ata dek ola or Kaxanu ol gér Yesu Kërisët ex xali gér eman endexém. ¹⁰ Do wën ga

bar kën gë mën̄ şotéraxën kën̄ dek beý bën̄. Mën̄ wa ūwëña këbi dek dek bangoc band këbi wëñand bela bañ do gë bakeýax bañ do gë dek band bayik bañ.

¹¹ Ga bar kën gë Yesu Kërisët xacaxën kënun bëte oxac or ko xacënd ol, ax gena or ri këni bela. Er ūwacayak mën̄ne anëka rëxët ko oñand od eman od bañun lënanënd eñëjëanax ok. ¹² Do xobuyi or buyi kënun ol ūwatinalik mën̄ne wën̄ anëka şës kën̄ do wëg kënun gë Yesu Kërisët. Bëte anëka xani kën̄ gër ecës andamat gë mën̄, ga ūwa kën̄ mën̄ne Kaxanu axanin xanin këño gër ecës gë panga indexëm ij. ¹³ Wën̄ anëka nemi ban në end bamena bandewën gayik axo dëxët bana pere oñand oñëjëanax odewën ok. Barikan gërëgako axanin xanin këjun gër ecës andamat gë Yesu Kërisët. Aseban seban këbo dek bamena bandeibi bañ. ¹⁴ Yesu Kërisët, and nemi ko gër kërëwa, afëxwëc fëxwëc ko dek oñëgw od baþo lëxwënd ok paþ gë bapela band Kaxanu bañ, ax box na ga këbo şëndën. ¹⁵ Mondako ūufétéra këbi owun ol dek bangoc band këbi wëñand bela bañ do gë dek bakeýax bañ. And şës ko Yesu gër kërëwa aij, poyoma félët këbi enëbi watëra bela dek gër enga end bër xor këbi.

¹⁶ Mën̄ ex elod yatijo, ax ñape na eijun nëpënd ala në end er kën̄ yambënd, në end er kën̄ şebënd, në end ofëna, në end epëb ed akey and kë fénund fancaŵ do gë akey and eteyëta. ¹⁷ Bejo dek eñaw end Yesu Kërisët bax yowënd fo bax ðamana exo ijatëgu. ¹⁸ Bër

kë rend mo toroli ex eman bëen, mo cale exëni omeleka ok, kërenëbi tebënd na enun nëp. Bëjo avêkwér këni şekwëndérënd në end odakeli odebën, afufénara këni fufénarand në end banjëlan bandebën xarak band bela fo ex, ofëcak ax gena.¹⁹ Eman ex dafaxën, gaf in gë oval ok kë bayind ga şosarëk gë bangën bañ do gë ocom ok. Bari bela bëjo ani dafënd na gayik ani box na ga şosa këno Yesu Kërisët.

Aniyan and gë Yesu Kërisët aŋ

²⁰ Angëmëne aşës şës kën gë Yesu Kërisët anëka şapër kën gë bend gér ngwën ro beŋ. Inecën kën bakaxënënd gér mbëña ind bacariya band gér ngwën ro, nangëde abayi bayik ga wëña këjun beŋo ?

²¹ Inecën kën wàxënënd enun kënum felënd : ax gena mo med, ax gena mo tëyi, ax gena mo nëk... ?²² Beŋo dek ado ga şébak doro, ayep kë yep ecan ; bapela do gë osëyali or bela fo ex.²³ Dal ex mëne beŋo nangëde orenik fo ex ga kë rend mo pëb ex bapela band cale bañ, mo manaya ex do mo toroli ex eman ej. Beŋo bend këŋo nënganënd eman fo ex, ofëcak ax gena.

3 Awa angëmëne axani xani kën gér ecës gë Yesu Kërisët, calayindën bend yan gér oren beŋ, bend gér ed ſépa ko Yesu Kërisët gand liw ir Kaxanu beŋ.² Balindëlejun bend er hik yan gér orën beŋ, kërejun balënd na bend gér ebar ro beŋ.³ Wën anëka

Ŝes kën do aniyen andewën aŋ anëka ŝon ko Kaxanu gér Yesu Kérisét.⁴ Enimin, Yesu Kérisét ex aniyen andewën aŋ do and ko ŝanayaw aŋ wén bête ašanaya kën ŝanaya gë mëŋ gér enjaran endexém.

Ola oxarék ol paň gë oxašax ol

⁵ Awa dawin er ŷérék gér ebar ro in : asék alakirand fo in, obuyaraxik ol, ejan ed becëfénaxik el, oñandi oñënjénax ok do ar aŋana and kodí and ex andamat gë ekëla ed olaš aŋ. ⁶ Né end bamena baŋo këbi xitixën Kaxanu bela bér këjo ŷëßenënd bën. ⁷ Ata wén gér bamena baŋo yëlaya ban de akarék aŋ, and ban wurend mondako aŋ. ⁸ Barikan gérégako, dapist caw dek beŋo : oxoŷ ol, owér ol, emer el, odena ok. Ado becëfénaxik beŋ kërex canënënd na gér etëŷ edewën. ⁹ Ax gëna mo négwëšandér. Wén anëka ſudëta kën ola oxarék ol do gë bebér ŷér baŋun akarék bën. ¹⁰ Anëka ſuda kën ola oxašax ol, anëka hi kën bela bëxašax, eno nangaxën Kaxanu mëŋ ar ŷëndér kën do ri këjun an. ¹¹ Epitëndér ax box na. Ajo Ašëwif ex do ajo axo gena Ašëwif ax box na. Ajo axac xac ex, ax box na. Ajo abapuŷ ex, ax box na. Ajo xadëp ex, ax box na. Barikan anëka hi kën wén dek ar abat : Yesu Kérisét ex dek do gér wén dek.

¹² Awa gayikako Kaxanu sana këjun en gi bëwénék do bér pëlot gér yomb irexém, canayayindëlex gér ola orewën : axaŷenan in, oyekax ol, ebanan

el, onëngax ol, ebuñan el. ¹³ Buñarindën andewën rewën do tebandérindën. Angämëne ala enjo menan ašandaw̄, tebanëlejo ang këjun sebanënd Axwën Yesu ak wën bëte. ¹⁴ Er ūyapék en balékënalind nëmëc in ex, enjun balérënd. Ebalér el këjun bar en gixën enimin bëwënëk. ¹⁵ Obetak or Yesu Kërisët or waceli këjun Kaxanu en gixën eman emat ol, këñél ex gér oŵekw orewën. Cëkwayindëno din Kaxanu ! ¹⁶ Eyeyan ed Yesu Kërisët el, gë oxébën orexém ol dek, nëmël ex gér oŵekw orewën. Tëyalirindën do pelérindën gë dek orenik ol pař gë ocalemonëw ok, ojékan od cale ok, gë od këno yasaxënënde Kaxanu ok, od këjun yëlënd Angoc Amënëk ok. Yasindino gë emëkw el dek në end oyekax or rin këjun. ¹⁷ Er kën rind yo, hik eyeyan, hik andiyen, diyindën në end oŵac or Axwën Yesu. Cëkwayindëno Faba Kaxanu pař gë mëj.

End ekun ej

¹⁸ Wën bësoxari bën, baxëtindën end bëcën bëndewën ej, ang ūyapék eni dind bër bar gë Axwën anj. ¹⁹ Wëj asošan an, ñanëlo alindax do këreyëjo masinënd na owër.

²⁰ Wën obaš ol, baxëtindën gér beý dek end bëxarék bërewën ej gayik enjo këjo nënganënd Axwën an. ²¹ Wën opaba ok, kérénëbi cëndënënd na obaš orewën ol këdi këbi šena.

End okadëp do gë bëxwën ej

²² Wën okadëp ok, baxëtindën dek er kënum felënd bër xwënëk beman bendewën in. Baxëtindën xarak ax gena nand kënum watënd fo nangëde bela fo kënëbi riyeninënd. Baxëtindën gë emëkw epeşax, yëdayindëno Axwën an. ²³ Er kën rind yo, diyindën gë emëkw el dek. Axwën an këno rinënd, ax gena bela.

²⁴ Nangin mëne ayël këjun yël acosa and fenin këjun aŋ. Enimin, Yesu Kërisët ex Axwën arewën an. ²⁵ Awa ar kë rind bëtëmbak an, acosa and bëtëmbak aŋ ko xana : eyakan ed ala ax gi na.

4 Awa wën bëxwën bën, dinindënëbi gwër fo bënd şenene bej okadëp odewën ok. Nangin mëne wën bëte gë Axwën hi kën yañ gér orën.

Bapela bapelatar baŋ do gë epelar el

² Wën dek keménayin gér cale key yo key, perénayin do cëkwayindëno Kaxanu. ³ Calenindënëbo bïyi bëte, Kaxanu ebo yël amëd and mi pemaxënënd eyeyan el do mi deyaraxënënd end şonayak gér Yesu Kërisët ej. Në ejo fëraxyen këne wëno. ⁴ Calenindëne wëno mëŋ këme ÿana me yeyanënd end şonayak ejo ang ÿapëk me yeyanënd ak.

⁵ Wureyindën gë onden oj mërëxand ir bër ax gena okërecej. Nand kën şot amëd and en di enjekax na, diyin enjekax ejo. ⁶ Eyeyan edewën el giyindëlex din

enëngax, ed lamb këni gë ongal. Nangindën ang ÿapëk eno yakand ala kala ak.

⁷ Awa Tişik dek këjun felérax endam ej. Mëj, imaÿe ind kë balëkënalind andiyen hi ko do wëno mbaŋ ke balënd endexëm ej ga bar këmi oxadëp ol gér Axwën.

⁸ Anëka këmo laŵënélind mama dëj en nangaxën ang hi këmi ro ak mëj këjun yemaxën oŵékw oñ. ⁹ Gë Onesim, imaÿe ind mo kwëta ind ke balënd mbaŋ iñ, këmëni laŵënélind. Ado mëj arewën ex. Bën tak këjun nangëndérax dek bënd kë xwucand ro bej.

¹⁰ Awa Arisëtarëk, andepéra acandaŵën aŋ këjun šëmand. Ašëma kënun šëmand bëte Marëk, imaÿe ind Barënabas iñ. Endexëm ej fel këmun mëne and ko ūhatëli gér ndewën aŋ, mëlayayidëno aye. ¹¹ Bëte Yesu, ar nængwët këno Yustus an, ašëma këjun šëmand. Gér Bëšewif, bën bësas bëjo fo ex bër ke rëcarand gér andiyen and enangën ed bela owun or Kaxanu el. Bën mbaŋ xemën këne wëno. ¹² Epafëras arewën an, ašëma këjun šëmand, xadëp ir Yesu Kërisët hi ko. Ata mo kemëna xemëna ko ecalen edewën el en gixën bëwënëk, ejun pënrexënënd šenene dek er ÿandi këjo Kaxanu in do en bayexën gér fëña ir sëf kën. ¹³ Wëno sede hi këme mëne mbaŋ ko sëwënd në endewën na, në end okërecej od gér Lawodise na do në end od gér Hiyerapolis na. ¹⁴ Demas, gë Lik axora ar ke balënd mbaŋ an, ašëma kënun šëmand bëte.

¹⁵ Cëmayinëbi bëmaŷe bënd gér Lawodise bëj. Cëmayino Nijëfa do gë bér gér Amara and hik gér iciw indexém bën. ¹⁶ And kën fén kayëta ijo na gér ndewën aŋ, diyidën dek er kën xor in eni pënaxën bëte bér gér Amara and gér Lawodise bën. Wën bëte pëniyidën kayëta iram ir kë xaniw gér Lawodise in. ¹⁷ Pelino Arëšip exo mélaya do exo dind aye andiyen and xwëtënan këjo Axwën aŋ, mëj ko ĩhataxën ̑senene.

¹⁸ Ata wëno Pol dëj këjun ̑semalind do këme ſüegwënd gë andam. Kwitayindën mëne wëno gér epéra ro hi këme. Awa yëlleljen Kaxanu oyekax ol !

Kayëta ir

Filemonj

Ecëmar el

Wëno Pol, ar fëra këno në end Yesu Kërisët an, wëno gë abaÿe Timote ki ÿëgwënélind wëj Filemonj. Wëno mbañ ke balënd endey eñ, wëj ar hi këne andiyen amat an. ² Gér kayëta ijo ro, aßar bar këmun wëj gë Apiya, imaÿe itoxari indebi ij, gë Arësip ar xel këmi endemat an do gë bër gér Amara and hik gér iciw indey bën. ³ Faba irebi Kaxanu do gë Axwën Yesu Kërisët, yëlëlejun oyekax ol do gë obetak ol.

Añana añ do gë ekwëta ed Filemonj el

⁴ Din këmi xwitand mi calen do këmo šékwand Kaxanu ir xwën ke. ⁵ Awëlati wëlati këme mëne wëj mbañ xwëta këyo Axwën Yesu bëte mbañ ki balënd end dek okërecej ocandax eñ. ⁶ Ga bar këne ako ekwëta ebat, anang nang këy dek er yek eyëbo din në end Yesu Kërisët in. Awa masinélëbo ngwa.

⁷ Wëno mbañ nëngandëra ke do mbañ xemën ke añana andey añ. Añaÿe Filemonj, enimin okërecej od anjëm yema këbi oŵëkw onj në endey na.

Emëka ed Pol el

⁸Mëj ex, ga yël ke Yesu Kërisët or gapak ol, anëÿali anëÿali domi er ÿapék ey di in, bari ame di na. ⁹ Er

ÿapan ke mi kara mo kara ga nang këme ako gë ajanan
 hi këy. Wëno Pol, anëka xar këme bëte waca ke hi
 këme gér epéra në end Yesu Kërisët.¹⁰ Axara këmi
 xarand end Onesim ej. Asëñiŵën iram hi ko elod
 yatir ūa ko end Yesu Kërisët ej ro gér epéra.¹¹ Bakey
 band xucak baŋ, ofëcak abaxi rin na. Barikan
 gérégako, këbo rin na wëj gë wëno.¹² Anëka felëli
 këmo exo maŷili ado ga lëkar këmi mbaŋ.¹³ Dek ÿandi
 baxe exo baŋi gér ndam ro, exe décarand ang do ye
 rëcara wëj ak ang hi këme gér epéra në end Atëfëtan
 ak.¹⁴ Bari gematak axe ñandi bana me di xarak axe
 wëlërexe na pere këdi këmi nëýali eye din oyekax
 olo.

¹⁵ Bamat imëd fo ſapér ban gë Onesim en xetaxën
 din. ¹⁶ Barikan gérégako némec xadép hi ko. Imaŷe
 ind ki bal mbaŋ hi ko, axo box na xadép fo. Wëno gë
 pit ke balënd endexëm ej xarak wëj doxi balënd
 némec gayik xadép irey ex. Bëte arey hi ko ga bar
 kën ako gér Axwën Yesu.¹⁷ Awa angëmëne wëno lawo
 irey hi këme, kwëtayalo Onesim ang xwëtayadoye
 wëno ak.¹⁸ Angëmëne āwenan ūenan ki, wëno këye
 ūkëkad do angëmëne ūyeý bayir kën na, wëno ki
 ūašenëd.¹⁹ Ata wëno Pol kë ūegwélind gë ataxan
 andam aŋ dëŋ : wëno āwašen këmi ūašen. Wëj aniyän
 andey aŋ dëŋ ga ūomëxa këye wa, bari ami pel
 na.²⁰ Eyo abaýe, décale mondako në end Axwën Yesu

Kërisët, yemënél emëkw edam el ga ñar ke ako gér ndexém.

²¹ Anang nang këme mëne aña këy ña er këmi ñëgwënélind gér kayéta ijo ro in. Aye feni ke mëne némec er xara këmi in këy ri. ²² Gérégako këñenanëxëye bëte aciñ, yëla këme mëne asebët këne sëbëtëli gayik Kaxanu ayakali këjun yakali cale indewën inj.

Epelar el

²³ Epaféras, imaÿe ind fëra kënëbo në er ebat në end Yesu Kërisët inj, ašëma këjun ñëmand. ²⁴ Ašëma kënun ñëmand bëte bër andiyen amat gë wëno bën : Marëk, gë Arisëtarëk, gë Demas do gë Lik. ²⁵ Yëlëlejun Axwën Yesu Kërisët oyekax orexém ol !